

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู กับผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด
2. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิต (Life Style) ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด
3. เพื่อศึกษาทักษะชีวิต (Life Skill) ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด
4. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด
5. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติด และความมุ่งมั่นในชีวิตของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติดในระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

ทั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูล 2 กลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู จำนวน 7 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) กับผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู จำนวน 2 กลุ่มๆ ละ 7 คน และนำข้อมูลที่ได้รับมาสรุปผล วิเคราะห์ และอภิปรายได้ตามลำดับดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 : สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพโดยทั่วไปของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู และการบำบัดฟื้นฟู

สภาพโดยทั่วไปของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ

- ก่อนเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู
- ระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู
- หลังจากผ่านการบำบัดฟื้นฟู / จบโปรแกรม

บุคลิกภาพโดยทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า โดยธรรมชาติของผู้ติดยาเสพติดเกือบทุกคน จะมีบุคลิกภาพไม่ค่อยจะดีนัก ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการใช้ยาเสพติด และพิษจากยาเสพติดจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย มีโรคแทรกซ้อนจึงทำให้ผู้ติดยาเสพติดเจ็บป่วยได้ง่าย ไม่แข็งแรง ประกอบกับการไม่ดูแล ใส่ใจตัวเอง ปล่อยเนื้อปล่อยตัวไปวันๆ ไม่รักษาความสะอาดร่างกาย ซึ่งส่งผลให้ขาดความมั่นใจในบุคลิกภาพ ไม่ชอบสังคม ไม่พูดคุยกับคนอื่น กลัวสายตาคนมอง ปกปิด ซ่อนเร้น ซ่อนอยู่คนเดียว หรือไปไหนมาไหนกับกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดเท่านั้น ขาดความกระตือรือร้น เฉื่อยชา มักจะเป็นผู้ทำลายมากกว่าสร้างสรรค์ เพราะมีบุคลิกภาพที่ก้าวร้าว ทำตามใจตัวเอง ไม่สนใจคนอื่น ซึ่งที่ไดกล่ามกัทั้งหมดนี้เป็นบุคลิกภาพส่วนหนึ่งของผู้ติดยาเสพติดก่อนที่จะเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

แต่เมื่อผู้ติดยาเสพติดได้เข้ามาเป็นสมาชิกผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูในบ้านพิชิตใจ การปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพจะค่อย ๆ ดีขึ้น ซึ่งทั้งนี้อาจต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร สำหรับสมาชิกในระยะต้นๆ จะยังคงมีปัญหากออยู่บ้าง เนื่องจากเพิ่งเข้ามาจึงยังใช้เวลาในการปรับตัวน้อย แต่อย่างไรก็ตาม จะสามารถเห็นพัฒนาการทางบุคลิกภาพของสมาชิกได้ชัดเจนขึ้น เมื่อสมาชิกเรียนรู้ในระยะเวลาที่สูงขึ้น คือ เฟส 2 ขึ้นไป จะปรับตัวได้ค่อนข้างดี สามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพไปในทิศทางที่เหมาะสม มีความแตกต่างไปจากบุคลิกภาพเดิมเมื่อติดยาเสพติด และสมาชิกส่วนใหญ่จะเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้นเมื่อจบโปรแกรมการบำบัดฟื้นฟู (ระยะเฟส 4) รวมทั้งมีบุคลิกภาพเสมือนบุคคลปกติทั่วไป มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย ความคิด จิตใจ และพฤติกรรมที่เหมาะสม

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาบุคลิกภาพของสมาชิกนั้น จะต้องอาศัยเวลาในการบำบัดฟื้นฟูสุขภาพร่างกาย และจิตใจควบคู่กันไป หากสมาชิกสามารถเรียนรู้ และมีความจริงจังในการปรับเปลี่ยนตนเอง จะทำให้พวกเขามีบุคลิกภาพที่ดีขึ้นตามลำดับอย่างเห็นได้ชัดเจน

ความยินยอม และความสมัครใจในการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

พบว่า ในช่วงแรกๆ นั้นผู้ติดยาเสพติดที่มาเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูส่วนใหญ่จะถูกบังคับให้มาฟื้นฟู ทั้งนี้เนื่องจากยังคงมีความต้องการใช้ยาเสพติด และไม่เห็นประโยชน์จากการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด รวมทั้งไม่อยากจะอยู่ในพิชิตใจ เพราะคิดว่าเป็นคุก สถานที่กักกัน มีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี แต่ในขณะเดียวกันบางคนก็ต้องการมาบำบัดฟื้นฟูด้วยความสมัครใจ ซึ่งส่วนมากจะเป็นสมาชิกที่เป็นผู้ใหญ่ มีอายุค่อนข้างมาก อันเป็นผลจากการใช้ยาเสพติดมานาน และได้รับผลกระทบ ความสูญเสียต่าง ๆ มากมาย จึงคิดอยากจะทำยาให้หายขาดเพื่อปรับปรุงตัวให้มีชีวิตใหม่ที่ดีขึ้น และเมื่อผู้ติดยาเสพติดได้เข้ามาบำบัดฟื้นฟูในระยะแรก ๆ นั้นจะยังคงไม่รู้สึกยินยอมเหมือนเดิม หลายคนอยากกลับบ้าน ไม่ยอมอยู่ต่อ ไม่อยากออกนอก และที่สำคัญเกิดความรู้สึกเบื่อ แต่

เมื่อสมาชิกได้เรียนรู้ในระดับเฟสที่สูงขึ้น ก็จะเริ่มรู้สึกยินยอมและสมัครใจมากขึ้น เนื่องจากได้มองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของตนเองไปในทิศทางบวก และมีความหวังว่าจะมีโอกาสหาขาดได้ถ้าประพฤติปฏิบัติตามแนวทางการบำบัดฟื้นฟูอย่างสม่ำเสมอ

พฤติกรรมการสื่อสาร

พบว่า ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่จะไม่ชอบพูดคุย สื่อสารกับใคร โดยเฉพาะคนแปลกหน้าที่ไม่คุ้นเคย เนื่องจากขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น และคอยระแวงระวังความปลอดภัยของตัวเองตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อผู้ติดยาเสพติดได้เข้ามาเป็นสมาชิกเพื่อรับการบำบัดฟื้นฟูในช่วงแรก ๆ จึงยังคงมีพฤติกรรมสื่อสารไม่ดีเท่าที่ควร เพราะขาดทักษะในการปรับตัวกับบุคคลนอก โดยเฉพาะกับเจ้าหน้าที่ฯ แต่สำหรับสมาชิกบางคนที่มีสมัครใจนั้น จะทำให้มีการสื่อสารที่ดีตามมา แต่อย่างไรก็ตามพฤติกรรมการสื่อสารของสมาชิกผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจะสามารถดีขึ้นได้ เมื่อเริ่มเกิดการปรับเปลี่ยน และสังเกตได้ตั้งแต่ระยะเฟส 1 สมาชิกจะไม่เก็บตัว พูดคุยกับคนอื่น ๆ บ้าง รวมทั้งสามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนขึ้น เมื่อสมาชิกอยู่ในระยะเฟส 2 ขึ้นไป เนื่องจากมีกิจกรรมฟื้นฟูที่เน้นกระบวนการสื่อสารต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิก อันจะส่งผลให้สมาชิกเกิดพัฒนาการทางด้านการสื่อสาร

ดังนั้นเมื่อสมาชิกจบโปรแกรม จะทำให้การสื่อสารดีขึ้นตามลำดับ เพราะได้ผ่านการฝึกฝนเป็นระยะเวลาพอสมควร รวมทั้งสมาชิกได้ตระหนักถึงประโยชน์ของการสื่อสาร ซึ่งจะสามารถพัฒนาตัวเองได้ต่อไปในเรื่องอื่นๆ ทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเอง มีพฤติกรรมกล้าแสดงออก มองตัวเองอย่างมีคุณค่ามากขึ้น รัก และไม่ทำร้ายตัวเอง โดยการกลับไปพึ่งพายาเสพติด

ทัศนคติต่อการบำบัดฟื้นฟู

พบว่า ก่อนที่ผู้ติดยาเสพติดจะมารับการบำบัดฟื้นฟูนั้น ส่วนใหญ่มักจะคิดว่าตนเองเลิกยาเสพติดได้แล้ว เพราะได้รับการบำบัดรักษาทางร่างกายด้วยการถอนพิษยา จึงทำให้ไม่เข้าใจถึงประโยชน์ของการฟื้นฟูสภาพจิตใจ และมักมีทัศนคติไม่ดีต่อการบำบัดฟื้นฟู แต่เมื่อได้รับการบำบัดฟื้นฟูสักระยะหนึ่งก็จะเริ่มเข้าใจเห็นประโยชน์และยอมรับมากขึ้น เนื่องจากสังเกตเห็นพฤติกรรมของตนเองได้ว่าเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามยังคงมีสมาชิกบางคนที่ยังไม่รู้สึกดีต่อการฟื้นฟูเท่าที่ควร เพราะความเบื่อ ไม่อดทน และไม่ตั้งใจที่จะททายขาดอย่างจริงจัง ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ต่อไป แต่ทั้งนี้การยอมรับ และทัศนคติที่ดีต่อการบำบัดฟื้นฟูจะเพิ่มขึ้นตามลำดับ เมื่อสมาชิกได้เรียนรู้จนจบโปรแกรม เพราะได้รับประโยชน์จากการฟื้นฟูอย่างแท้จริง

เกิดการพัฒนาด้านร่างกาย ความคิด และจิตใจ เปลี่ยนแปลงเป็นคนใหม่ มีชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ใช่ยาเสพติด โดยสมาชิกต้องตระหนักว่าไม่ควรประมาทกับยาเสพติดอีกต่อไป

ทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติด

พบว่า ทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติดของผู้ติดยาเสพติดในช่วงก่อนเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูนั้น มีความหลากหลายแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่มักคิดว่าตัวเองเลิกยาได้แล้ว เพราะการถอนพิษยา บางคนคิดว่าตัวเอง ยังไม่สามารถเลิกได้เพราะยาก และทรมานมาก บางคนพยายามเลิกแต่ไม่สำเร็จ กลับไปเสพยา และสำหรับ บางคนอยากหายขาด แต่ไม่อยากฟื้นฟู ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ในช่วงแรกนั้น จะมีความรู้สึกอยากเลิกยา ตระหนักว่าเป็นผลดี และมีประโยชน์ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังไม่สามารถเลิกได้จริง สาเหตุส่วนหนึ่ง เนื่องมาจากยังคงรู้สึกดีกับยาเสพติด อยากเมาต่อ และมีความทรมานจากการพยายามเลิก และเมื่อได้เข้ามารับการบำบัดฟื้นฟูนั้น พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เริ่มมีทัศนคติที่ดีต่อการเลิกยาเสพติดมากขึ้น และตั้งใจว่าจะต้องเลิกให้ได้หายขาด แต่ในขณะเดียวกันยังคงมีความไม่มั่นใจในตัวเอง กลัวใจตัวเองไม่เข้มแข็งเพียงพอ อาจจะทำให้พลาด ติดซ้ำได้อีก ดังนั้นสมาชิกทุกคน และรวมไปถึงสมาชิกที่จบโปรแกรมไปแล้ว จะระลึกเสมอว่า "ไม่ประมาทกับยาเสพติด อย่างมั่นใจว่าเลิกยาได้แล้ว ทุกคนมีโอกาสพลาด "

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟู

พบว่า ในระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูนั้น สมาชิกที่อยู่ในระยะต้น ๆ ส่วนใหญ่ คือ ระยะเตรียมการ และเฟส 1 การให้ความร่วมมือในกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ ยังไม่ดี เนื่องจากยังใช้เวลาน้อยในการปรับตัว และปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อการบำบัดฟื้นฟู ดังนั้นในช่วงนี้ถึงแม้ว่าสมาชิกจะต้องเข้ากลุ่มเพื่อร่วมทำกิจกรรม แต่จะเป็นไปด้วยความรู้สึกฝืน จำใจ และไม่เต็มใจแต่อย่างใด แต่จะสามารถพบว่าพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมของสมาชิกจะดีขึ้นได้ เมื่อสมาชิกเรียนรู้ในระยะที่สูงขึ้น สามารถปรับตัวได้มาก และมองเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อฝึกฝนทักษะในการดำเนินชีวิตรูปแบบต่าง ๆ ให้กับสมาชิก นำไปสู่การใช้ชีวิตที่ไม่ได้พึ่งพายาเสพติด

การกลับเข้าสู่สังคม และการมีบทบาทในสังคม

พบว่า เมื่อสมาชิกสามารถเรียนรู้ ร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูต่างๆ จนสามารถจบโปรแกรม (ระยะเฟส4) หลังจากนั้นสมาชิกจะต้องออกไปใช้ชีวิตในสังคมจริงตามลำพัง ยืนอยู่บนลำแข้งของตัวเอง ไม่ยึดเหนี่ยวกับ

ยาเสพติดอีกต่อไป กลับมาด้วยการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของตัวเอง อย่างไรก็ตามในระยะแรก ๆ ของการกลับสู่สังคมของสมาชิกส่วนหนึ่งยังคงมีความรู้สึกแปลกแยกอยู่บ้าง เนื่องจากห่างเหินไปนานพอสมควร ทำให้ขาดความมั่นใจ กลัวการไม่ยอมรับจากคนรอบข้าง แต่เมื่อเวลาผ่านไปสักระยะหนึ่งก็จะสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น และในขณะเดียวกันสมาชิกบางคนก็เริ่มจะปรับตัวเข้ากับสังคม และคนอื่น ๆ ได้ ตั้งแต่อยู่ในระหว่างการบำบัดฟื้นฟู เนื่องจากบางกิจกรรมจะเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ทดลองกลับสู่สังคม ผักผ่อนการออกไปใช้ชีวิตจริง รู้จักการแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมได้

นอกจากนี้ยังพบว่า เมื่อสมาชิกจบโปรแกรมไปแล้ว ทุกคนจะต้องมีเป้าหมาย และความมุ่งมั่นในชีวิต โดยสมาชิกส่วนใหญ่มีเป้าหมายว่าเมื่อเลิกยาได้แล้ว จะกลับออกไปทำหน้าที่ของตนเอง ซึ่งอาจจะศึกษาต่อ หรือหางานทำต่อไป ทั้งนี้จะทำให้การกลับเข้าสู่สังคมของสมาชิกมีคุณค่ามากขึ้น ได้ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ และที่สำคัญจะสามารถลดโอกาสเสี่ยงในการใช้ยาเสพติดให้น้อยลง

การบำบัดฟื้นฟู แบ่งออกเป็น

- การวางแผน และวิธีการดำเนินการบำบัดฟื้นฟูในแต่ละระยะ
- เป้าหมายของการบำบัดฟื้นฟูในแต่ละระยะ
- ประเมินผลผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูในแต่ละระยะ

การบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจ แบ่งออกเป็น 5 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ ระยะเฟส 1 ระยะเฟส 2 ระยะเฟส 3 และระยะเฟส 4

ระยะเตรียมการ

พบว่า การวางแผน และวิธีการดำเนินการบำบัดฟื้นฟูในระยะนี้ เจ้าหน้าที่ฯ จะไม่วางกฎเกณฑ์ และระเบียบกับสมาชิกระยะแรกเข้ามกนัก เพราะสมาชิกยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับคนรอบข้าง และสภาพแวดล้อมได้ดี เนื่องจากเพิ่งเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ และในขณะเดียวกันการดำเนินการในระยะนี้จะเป็นไปในลักษณะการดูแล รักษาสุขภาพของสมาชิก เพราะสมาชิกส่วนใหญ่จะมีปัญหาด้านสุขภาพกาย และจิตใจ เนื่องด้วยได้รับผลกระทบจากยาเสพติด กับยังไม่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ ดังนั้นจึงจะอนุญาตให้สมาชิกอยู่กับคนนอนไปก่อน เพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายให้แข็งแรง และหากมีความพร้อมมากขึ้นก็จะให้เข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูตามตารางกิจกรรมระยะเตรียมการ เพื่อฝึกความพร้อมก่อนที่จะเข้าสู่ระยะเฟส 1 ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ฯจะไม่เข้มงวดกดดันกับสมาชิกมากนัก แต่จะให้เป็นไปตามความสมัครใจ

สำหรับเป้าหมายเบื้องต้นของระยะเตรียมการคือการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ทดลองอยู่ และเตรียมความพร้อมทั้งท่วงท่าย และจิตใจ รวมทั้งสามารถจูงใจสมาชิกให้รับการบำบัดฟื้นฟูต่อไป ดังนั้นการประเมินผลสมาชิกในระยะเตรียมการนี้ จะต้องพิจารณาความพร้อมของสมาชิก หากมีร่างกายแข็งแรงขึ้น สภาวะจิตใจเป็นปกติ สื่อสารได้ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟู ก็จะได้รับอนุญาตให้เลื่อนไปบำบัดฟื้นฟูในระยะเฟส 1

ระยะเฟส 1 เฟส 2 เฟส 3 และเฟส 4

พบว่า การวางแผน และวิธีการดำเนินการบำบัดฟื้นฟูในระยะเฟส 1 และเฟส 2 จะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน โดยทั้งสองระยะจะส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูตามตารางเวลาประจำวัน ประเภทของกิจกรรมจะไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้ในระยะเฟส 2 จะเพิ่มเติมรายละเอียด เนื้อหาในชั่วโมงการเรียน การสอนให้มากขึ้น เพื่อจะสามารถพัฒนาบุคลิกภาพ ระบบความคิด และพฤติกรรมของสมาชิกให้มีศักยภาพมากขึ้น พร้อมทั้งจะเลื่อนไปเรียนรู้ในระดับเฟส 3 ต่อไป สำหรับระยะเฟส 3 นั้นเป็นขั้นตอนการบำบัดฟื้นฟูที่เปิดโอกาสให้สมาชิกกลับสู่สังคมเพื่อฝึกการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งสมาชิกจะได้รับการฝึกฝน และเรียนรู้การทำงานต่าง ๆ ตลอดจนมีการเรียนการสอนให้สมาชิกสามารถนำไปใช้ในสังคมจริง ในส่วนของกิจกรรมอื่นๆ จะใกล้เคียงกับระยะเฟส 1 และเฟส 2 และสำหรับเฟสสุดท้าย คือ ระยะเฟส 4 เป็นระยะที่สมาชิกจบโปรแกรม จะต้องออกไปใช้ชีวิตจริงในสังคมภายนอก เพื่อไปทำงาน หรือศึกษาต่อ แต่ยังคงอยู่ในระยะติดตามผล

ในแต่ละเฟสดังกล่าวนั้นมีเป้าหมายเพื่อต้องการให้สมาชิกเข้าใจ ยอมรับ และปฏิบัติตามวัตถุประสงค์การบำบัดฟื้นฟูของแต่ละเฟสได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการประเมินผลสมาชิกจะพิจารณาว่าหากสมาชิกประพฤติปฏิบัติตนได้เหมาะสมตามวัตถุประสงค์เฟส ก็จะประเมินผลให้เลื่อนไปเรียนรู้ในเฟสต่อไป และระยะเฟส 4 เป็นระยะที่ต้องใช้เวลาในการติดตามผลนานถึง 5 ปี หากสมาชิกสามารถดำเนินชีวิตในสังคมโดยอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ของเฟสแล้ว จะพิจารณาได้ว่าสมาชิกมีโอกาสหายขาด ไม่ติดยาเสพติดซ้ำ แต่ทั้งนี้จะต้องระมัดระวัง ไม่อยู่ในความประมาท และควบคุมตัวเองไม่ให้ไกลห่างจากยาเสพติด

ส่วนที่ 2 : สรุปผลกลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด แบ่งออกเป็น

- กลยุทธ์การสื่อสารโดยทั่วไป
- กลยุทธ์การสื่อสารระหว่างบุคคล
- กลยุทธ์การสื่อสารในกลุ่ม
- กลยุทธ์การสื่อสารในชุมชนบำบัด

กลยุทธ์การสื่อสารโดยทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารโดยทั่วไปของเจ้าหน้าที่ ๓ กับสมาชิกผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูนั้น เริ่มต้นจะเน้นด้วยการสร้างสัมพันธภาพ ความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีความเป็นกันเอง เพื่อจะทำให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ สมาชิกเกิดการยอมรับ ไว้วางใจกับเจ้าหน้าที่ ๓ มากขึ้น และรับฟังด้วยดี ซึ่งจากเดิมนั้นจะมีความรู้สึกต่อต้านในใจอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการสื่อสารโดยทั่วไปจะเป็นไปในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ สร้างความคุ้นเคยต่อกัน เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะสื่อสารกับสมาชิกแบบเป็นหนึ่งเดียว จึงทำให้ช่องว่างต่าง ๆ ลดน้อยลงไป และที่สำคัญการสื่อสารนั้นจะต้องแสดงความห่วงใย ปรารถนาดี สร้างกำลังใจควบคู่กันไป แต่ในขณะที่เดียวกันการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ ๓ จะต้องใช้กลยุทธ์ในการสนทนาบทการสื่อสารที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การสื่อสารด้วยเช่นกัน ซึ่งการพูดคุยกับสมาชิกโดยทั่วไป จะสื่อสารแบบเป็นหนึ่งเดียว แต่หากในเหตุการณ์ที่มีภาวะจริงจัง ตึงเครียด ต้องรีบเร่งแก้ไข ก็จะใช้สื่อสารแบบเป็นผู้ใหญ่อบรมผู้น้อย เช่น สมาชิกทำผิดกฎ ประพฤติตัวไม่เหมาะสม เป็นต้น

การสื่อสารโดยทั่วไปจะต้องใส่ใจสมาชิก และเลือกสรรเรื่องราวที่มีคุณค่า ประโยชน์ มาพูดคุยกับสมาชิกทั้งที่เป็นสาระ และความบันเทิง เพื่อเน้นการตระหนัก รวมทั้งได้ผ่อนคลายในขณะเดียวกัน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ ๓ จะต้องเป็นทั้งผู้สื่อสารที่ดี และเป็นผู้รับฟังที่ดี เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เล่าเรื่องราวของตัวเอง ลดความกดดัน และความเครียดต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้จะสามารถทำให้สมาชิกเริ่มมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ ๓ มากขึ้น อีกทั้งการสื่อสารที่ดีนั้นจะต้องควบคุมอารมณ์ และความรู้สึกได้เป็นอย่างดี ไม่ปล่อยให้อารมณ์กับสมาชิก ซึ่งจะทำให้สูญเสียความศรัทธาในทันที รวมทั้งต้องมีความสม่ำเสมอในการสื่อสาร และมีการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มสมาชิกในแต่ละระยะ ซึ่งจะต้องใช้รูปแบบ วิธีการสื่อสารที่แตกต่างกันไปเพื่อให้บรรลุผล นอกจากนี้ก่อนที่เจ้าหน้าที่ ๓ จะพูดคุย หรือให้คำแนะนำกับสมาชิก จะต้องคลี่คลายความรู้สึกที่ดีต่อกัน ถ้าเป็นความรู้สึกที่ไม่ดีจะทำให้การสื่อสารระหว่างกันไม่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งกลยุทธ์ที่สำคัญอีกวิธีการหนึ่งคือเจ้าหน้าที่ ๓ จะต้องพยายามสื่อสาร พูดคุยกับสมาชิกให้ได้มากที่สุด เพื่อรับทราบความรู้สึก ความคิดเห็น ตลอดจนพฤติกรรมของสมาชิก หากเป็นไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสม จะได้ให้การช่วยเหลืออย่างทันการณ

กลยุทธ์การสื่อสารระหว่างบุคคล

• การสื่อสารระหว่างบุคคลโดยทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่มีบทบาทและความสำคัญ เพราะเป็นลักษณะการสื่อสาร พูดคุยกับสมาชิกแบบตัวต่อตัว ทำให้ใกล้ชิด และได้เห็นปฏิกริยาโต้ตอบอย่างชัดเจน สำหรับกิจกรรมการให้คำปรึกษา (Counseling) กับสมาชิกในเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นการสื่อสารระหว่างบุคคลได้อย่างเด่นชัด กลยุทธ์ที่ใช้ในการสื่อสารนั้น เจ้าหน้าที่ฯ จะพูดคุย แสดงความรู้สึกให้สมาชิกรับรู้ ว่าตัวเองได้รับความสำคัญ มีโอกาสเล่าเรื่องราวต่าง ๆ อย่างอิสระ และสะท้อนข้อสรุปให้สมาชิกเกิดการยอมรับด้วยตัวเอง นำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้วยความเต็มใจ และสมัครใจ ไม่ใช่การบังคับหรือขู่เข็ญ นอกจากนี้การสื่อสารจะยึดหลักประชาธิปไตย ไม่ใช่เผด็จการ เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมทั้งต้องมีความอดทนในการสื่อสาร ไม่ใช่ใช้อารมณ์ มีเหตุผล ซึ่งจะช่วยให้การสื่อสารสำเร็จได้ด้วยดี

• การสร้างความเป็นกันเองจากการสื่อสารระหว่างบุคคล

พบว่า โดยส่วนใหญ่เมื่อเจ้าหน้าที่ฯ ได้สื่อสารกับสมาชิกเป็นการส่วนตัวแล้ว ส่วนหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไปคือ ท่าทีของสมาชิกที่จะเริ่มคุ้นเคย เป็นกันเองกับเจ้าหน้าที่ฯ มากขึ้น ซึ่งจากเดิมนั้นจะพยายามไม่เข้าใกล้ หลบหลีกเจ้าหน้าที่ฯ และเลี่ยงไม่พูดคุยด้วยหากไม่มีความจำเป็น ทั้งนี้ความเป็นกันเองที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องมาจากทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสพบเจอ พูดคุยกัน รับรู้ความรู้สึก และเกิดความเข้าใจระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางการสื่อสารเป็นไปได้ดี สมาชิกกล้าที่จะเข้ามพูดคุย ขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ฯ ได้ด้วยตัวเอง แต่ในขณะเดียวกันสมาชิกบางคนก็ยังไม่เปิดใจยอมรับในช่วงแรก ดังนั้นจะต้องใช้เวลาในการสร้างความคุ้นเคยด้วยการสื่อสารต่อไป เพื่อจะได้เกิดการปรับเปลี่ยนในเวลาต่อมา

• การสร้างความน่าเชื่อถือ และความศรัทธาจากการสื่อสารระหว่างบุคคล

พบว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลจะสามารถทำให้สมาชิกส่วนใหญ่เกิดความเชื่อถือ และศรัทธากับเจ้าหน้าที่ฯ ได้ค่อนข้างดี ทั้งนี้เพราะมีโอกาสพูดคุย สร้างความคุ้นเคย ทำให้เข้าใจความรู้สึกที่มีให้กัน ซึ่งสมาชิกสามารถรับรู้ได้ว่าเจ้าหน้าที่ฯ ทุกคนมีเจตนาดี ต้องการช่วยเหลือให้เลิกยาเสพติด ดังนั้นจึงทำให้มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน และนำไปสู่การเชื่อฟัง ยอมรับ ปฏิบัติตามได้ด้วยดี ทั้งนี้เพราะสมาชิกเกิดความเชื่อถือ และศรัทธายอมรับการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ฯ ในขณะเดียวกันบางคนที่ยังไม่คุ้นเคย หรือไม่เป็นกันเองกับเจ้าหน้าที่ฯ จะทำให้ความศรัทธาลดน้อยลงไปด้วย ดังนั้นการสร้างความน่าเชื่อถือ และศรัทธานั้น จะต้องดำรงอยู่ภายใต้ปัจจัย

ความถี่ หรือความบ่อยในการสื่อสารด้วยเช่นกัน ยิ่งสื่อสารมากเท่าไร จะทำให้เกิดความคุ้นเคยมากขึ้นเท่านั้น อีกทั้งยังเพิ่มความศรัทธาต่อเจ้าหน้าที่ที่ตามมาด้วย

• การสร้างความสนใจ และโน้มน้าวใจจากการสื่อสารระหว่างบุคคล

พบว่า โดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ฯ จะประสบความสำเร็จในการสร้างความสนใจ และโน้มน้าวใจสมาชิก ด้วยการสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งนี้เริ่มต้นจากการสร้างความเป็นกันเอง ส่งผลให้เกิดความศรัทธา และนำไปสู่การโน้มน้าวใจสมาชิกได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้การสร้าง ความสนใจ และโน้มน้าวใจสมาชิกจะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยความแตกต่างในเรื่องวัยของสมาชิกด้วย ถ้าสมาชิกที่เป็นวัยรุ่น จะค่อนข้างดี ไม่เชื่อฟัง ทำให้สื่อสารยาก และโน้มน้าวใจไม่ได้ดีเท่าที่ควร ดังนั้นจะต้องใช้กลยุทธ์ให้ร่วมกิจกรรมกลุ่มกับรุ่นพี่ที่เป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อจะเกิดการถ่ายทอดสิ่งดี ๆ ต่อกัน ทำให้สมาชิกเกิดการยอมรับ และลดความขัดแย้ง ต่อด้านให้น้อยลง ซึ่งเจ้าหน้าที่ฯ จะสามารถทำงานได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามกลยุทธ์ที่ใช้แก้ปัญหาสมาชิกขาดความสนใจในลักษณะนี้ จะต้องอาศัยเวลา ไม่รีบบังคับ เพื่อให้ได้บทวน และเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง นอกจากนี้เมื่อเจ้าหน้าที่ฯ มีปัญหาต่าง ๆ จากการโน้มน้าวใจ จะต้องหาข้อสรุป และพิจารณาสิ่งที่ทำให้การสื่อสารบกพร่อง เพื่อจะได้หาทางแก้ไข โดยเฉพาะเรื่องความรู้สึกของสมาชิก ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ถ้าสมาชิกรู้สึกไม่ดี จะทำให้เจ้าหน้าที่ฯ สื่อสารไม่ได้ หรือสมาชิกต้องผินใจรับฟัง รวมทั้งการโน้มน้าวใจก็สามารถเป็นไปได้ยากมากยิ่งขึ้น

• พฤติกรรมการตอบสนองจากการสื่อสารระหว่างบุคคล

พบว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ฯ ใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลกับสมาชิก จะทำให้สมาชิกโดยส่วนใหญ่มีพฤติกรรมตอบสนองได้ค่อนข้างดี บางคนสามารถตอบสนองได้เร็ว บางคนตอบสนองได้ช้าแตกต่างกันไป ทั้งนี้การสื่อสารที่ทำให้เกิดการตอบสนองได้ดี จะต้องมีการสื่อสารที่พูดคุยด้วยน้ำเสียงปกติ นานฟัง ไม่ใช้เสียงดัง ชูเชิญ และไม่ควรใช้คำพูดที่รุนแรงกับสมาชิกเพื่อมิให้เกิดการกระทบกระเทือนหรือการต่อด้าน แต่ในขณะเดียวกันจะต้องเป็นการสื่อสารแบบพูดเพื่อให้คิด ทบทวนกับเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการกระตุ้นระบบความคิด ความรู้สึกของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการตอบสนองที่เหมาะสมตามมา โดยจะพิจารณาได้ว่าพฤติกรรมการตอบสนองจะเกิดขึ้นจากการยอมรับ เชื่อถือ และศรัทธากับเจ้าหน้าที่ฯ ซึ่งจะสังเกตได้จากที่สมาชิกเชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำแนะนำ มีท่าทีอ่อนน้อม รวมทั้งไม่แข็งกระด้างเหมือนกับที่ผ่านมา

• ปัญหา และการแก้ไขจากการสื่อสารระหว่างบุคคล

พบว่า ถึงแม้การสื่อสารระหว่างบุคคลจะเป็นลักษณะของการสื่อสารที่เกิดประสิทธิผลต่อสมาชิกส่วนใหญ่ โดยสามารถสร้างความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือ โน้มน้าวใจสมาชิก และก่อให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองที่ดี แต่ในขณะเดียวกันก็อาจมีปัญหาก่อเกิดขึ้นได้ตามแต่โอกาส และสถานการณ์ ทั้งนี้เมื่อมีปัญหาก่อเกิดขึ้นทุกครั้งจะต้องรีบแก้ไข ไม่เพิกเฉย หรือปล่อยปละละเลย

ปัญหาการสื่อสารระหว่างบุคคลที่ประสบโดยส่วนใหญ่ นั้น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฯ บางคนไม่ได้แยกแยะ ลักษณะการสื่อสารให้เหมาะสมตามระดับอายุของสมาชิกหรืออาจจะมองข้ามไป โดยการสื่อสารสำหรับสมาชิกที่เป็นวัยรุ่น ควรจะใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่เป็นการทวนล้อม ประนีประนอม ไม่สามารถสื่อสารโดยตรงไปตรงมา และรวบรวมตัดความได้เหมือนกับสมาชิกที่เป็นผู้ใหญ่ซึ่งสามารถควบคุมสติ อารมณ์ มีประสบการณ์และวิจารณ์ ญาณได้มากกว่า ทำให้สามารถเข้าใจ และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีกว่าวัยรุ่น ดังนั้นวิธีดำเนินการแก้ไขจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการและรูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับวัยของสมาชิก เพื่อให้การสื่อสารได้ผลดี สมาชิกยอมรับฟัง และปฏิบัติตาม นอกจากนี้ในเรื่องความศรัทธาก็เป็นปัญหาต่อการสื่อสารเช่นเดียวกัน เจ้าหน้าที่ฯ จะต้องใช้ การสื่อสาร และวางตัวให้เหมาะสม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้สึกที่ดี และเกิดความศรัทธา ซึ่งจะส่งผลต่อการ สื่อสารที่ดีต่อกัน บางครั้งความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวเองในเรื่องดังกล่าวจึงทำให้เจ้าหน้าที่ฯ ค่อนข้างอึดอัด และขาดความอิสระ สำหรับการแก้ไขนั้น เจ้าหน้าที่ฯ จะใช้การสื่อสารเพื่ออธิบาย ชี้แจงให้สมาชิกรู้จักเรียนรู้ที่จะ แยกแยะ และเข้าใจความรู้สึก พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ฯ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ฯ รู้สึกผ่อนคลาย และสมาชิกไม่คลาย ความศรัทธาลง

ในบางครั้ง เจ้าหน้าที่ฯ บางคนขาดความอดทนในการรับฟังเรื่องราว และปัญหาจากสมาชิกอย่าง สม่าเสมอ จึงทำให้สมาชิกรู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ฯ ขาดความตั้งใจรับฟัง ไม่เอาใจใส่ และไม่ยกยอให้ความช่วยเหลือ อย่างจริงจัง ส่งผลให้การสื่อสารของสมาชิกหยุดชะงัก ไม่กล้าเปิดเผยในครั้งต่อไปเพราะเกรงว่าจะสร้างความ รำคาญ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ฯ จึงต้องพยายามควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกของตัวเอง ทั้งนี้เพื่อตั้งใจรับฟังมากขึ้น และพึงระลึกอยู่เสมอว่า ถ้ามองข้ามปัญหาของสมาชิก จะทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือพวกเขาได้ นอกจากนี้การ พูดคุย ให้คำปรึกษากับสมาชิกในบางขณะ เจ้าหน้าที่ฯ ไม่ได้แสดงความรู้สึกจริงจังกับปัญหาของสมาชิกมากนัก เนื่องจากไม่ต้องการให้สมาชิกเครียดกับปัญหาจนเกินไป แต่สมาชิกไม่สามารถเข้าใจถึงเจตนาจริง จึงทำให้คิดว่า เจ้าหน้าที่ฯ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาของตน มองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้จะส่งผลต่อการ สื่อสารระหว่างกันโดยทันที ดังนั้นเจ้าหน้าที่ฯ จึงต้องหลีกเลี่ยงวิธีการดังกล่าว และใช้การสื่อสารให้เหมาะสม กับสภาพความคิดหรือความต้องการของสมาชิกแต่ละคนที่แตกต่างกันไป สำหรับปัญหาอีกประการหนึ่งที่มีความ สำคัญเช่นกัน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ฯ ไม่สามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกอย่างเพียงพอ จึงทำให้การสื่อสาร เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางการแก้ปัญหาให้กับสมาชิกไม่ตรงประเด็นมากนัก ส่งผลให้การแก้ไขปัญหานั้น ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังนั้นเจ้าหน้าที่ฯ จะต้องเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับข้อมูลสมาชิกก่อนการสื่อสารทุกครั้ง นอก

จากนี้การสร้างความคิดหวังจากเจ้าหน้าที่ฯ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเกร็ง และหือหັต่อการปรับเปลี่ยนต่างๆ ซึ่งหากสมาชิกไม่สามารถทำตามคำแนะนำได้ดี อาจทำให้เจ้าหน้าที่ผิดหวัง มีอคติ และหยุดการสื่อสารไป ดังนั้นเจ้าหน้าที่ฯ จะต้องลดความคาดหวัง ให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนไปในทางที่เหมาะสมและไม่ด่วนใจร้อนจนเกินไป

โดยสรุป พบว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ฯ กับสมาชิกแต่ละคน การแก้ไขปัญหานั้นในแต่ละกรณีจะมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ในทุกๆ สถานการณ์เจ้าหน้าที่ฯ จะต้องแก้ไขปัญหาย่างมีสติ ควบคุมอารมณ์ของตัวเองให้ดีที่สุด ค่อยๆ อธิบาย ชี้แจงให้กับสมาชิก ใช้ความพยายามอดทนอย่างสม่ำเสมอ และประการสำคัญจะต้องให้เวลากับสมาชิกได้เกิดการเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยน และคิดทบทวนด้วยตัวเอง เพื่อให้เกิดการยอมรับในข้อบกพร่อง หรือปัญหาที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ด้วยเหตุผล และปราศจากอารมณ์

กลยุทธ์การสื่อสารในกลุ่ม

• การสื่อสารในกลุ่มโดยทั่วไป

จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ฯ ได้ใช้การสื่อสารในกลุ่มกับสมาชิกเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ เช่น กลุ่มประชุมเข้า กลุ่มการเรียนการสอน กลุ่มปรับความเข้าใจ กลุ่มเพื่อน ทีมงาน ฯลฯ ซึ่งการสื่อสารในกลุ่มนี้ เจ้าหน้าที่ฯ จะเปิดโอกาสและฝึกฝนให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ ตอบโต้กัน ทั้งนี้ได้นำกระบวนการสื่อสารเข้ามาใช้บทบาท และทำให้สมาชิกมีความมั่นใจในตัวเอง กล้าสื่อสาร เปิดเผยความรู้สึก และแสดงความคิดเห็นร่วมกันในกลุ่ม นำไปสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกันต่อไป

การสื่อสารในกลุ่ม จะมีลักษณะการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามประเภทของกิจกรรมฟื้นฟู การพูดคุยสื่อสารที่ไม่เป็นทางการมากนัก ในกิจกรรมประชุมเข้า และการเรียนการสอนต่าง ๆ จะทำให้สมาชิกกล้าสื่อสาร และแสดงความคิดเห็นตอบกลับ แต่ในขณะเดียวกันบางกิจกรรม เจ้าหน้าที่ฯ จะต้องใช้การสื่อสารด้วยความจริงจัง เป็นทางการ เน้นน้ำเสียง มีความชัดเจน เพื่อให้สมาชิกมีความตั้งใจ และเพิ่มความสนใจมากขึ้น เช่น กิจกรรมกลุ่มปรับความเข้าใจ ประชุมหาผู้รับผิดชอบความผิด ฯลฯ

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารในกลุ่มของเจ้าหน้าที่ฯ จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบ และลักษณะการสื่อสารให้เป็นไปตามสถานการณ์ และประเภทของกิจกรรมฟื้นฟู ทั้งนี้เพื่อให้การสื่อสารนี้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิภาพในแต่ละกิจกรรมการสื่อสาร

• รูปแบบ และทิศทางการสื่อสารในกลุ่ม

พบว่า การสื่อสารในกลุ่มของเจ้าหน้าที่ฯ จะใช้รูปแบบการสื่อสาร 2 ประเภทควบคู่กัน คือ การสื่อสารแบบทางเดียว (One - Way Communication) และการสื่อสารแบบสองทาง (Two - Way Communication) แต่ทั้งนี้โดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ฯจะนิยมวิธีการสื่อสารแบบสองทางมากกว่า เพราะทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ได้ดี เนื่องจากสมาชิกจะมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการสื่อสาร เพื่อทำกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ อีกทั้งในการสื่อสารที่สามารถโต้ตอบกันได้ จะส่งผลให้เกิดความเข้าใจ รับรู้ถึงความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมที่มีต่อกันได้ในทันที ซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยน แก่ในรูปแบบการสื่อสารให้ประสบความสำเร็จได้ด้วยดี

• รูปแบบศูนย์กลางของการสื่อสารในกลุ่ม

พบว่า การสื่อสารในกลุ่มโดยเจ้าหน้าที่ฯ นั้น จะเป็นการสื่อสารทั้งประเภทมีศูนย์กลาง และไม่มีศูนย์กลางการติดต่อสื่อสาร (ไม่ส่งผ่านไปยังเจ้าหน้าที่ฯ) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรมฟื้นฟู โดยส่วนใหญ่จะใช้การสื่อสารประเภทมีศูนย์กลาง แบบวงล้อ ในกิจกรรมการเรียนการสอน สัมมนา กลุ่ม ประชุมเพื่อหาผู้รับผิดชอบในความผิด การอมรมสมาชิก ฯลฯ และใช้การสื่อสารประเภทไม่มีศูนย์กลาง แบบทุกช่องทาง ในกิจกรรมประชุมเข้า กลุ่มปรับความเข้าใจ กลุ่มเพื่อน เป็นส่วนใหญ่ เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้พูดคุย สื่อสารอย่างอิสระไปยังคนอื่น ๆ รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน

และในบางกิจกรรมฟื้นฟูจะต้องใช้การสื่อสารทั้ง 2 รูปแบบควบคู่กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และสถานการณ์ในการสื่อสาร นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ฯ ได้ใช้การสื่อสารประเภทไม่มีศูนย์กลาง แบบวงกลมบ้าง ในบางกิจกรรม ที่จะต้องดำเนินการสื่อสารส่งต่อกันเป็นทอด ๆ เป็นวงกลมจนครบทุกคน จะเห็นได้ว่ารูปแบบศูนย์กลางการสื่อสารในกลุ่มของเจ้าหน้าที่ฯ นั้น จะแตกต่างกันตามลักษณะของกิจกรรม และรูปแบบวิธีการในการสื่อสารที่จะทำให้กิจกรรมฟื้นฟูเกิดประสิทธิผลได้โดยสมาชิก

• ความรู้สึกพึงพอใจที่มีต่อการสื่อสารในกลุ่ม

พบว่า การสื่อสารในกลุ่มในกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ซึ่งจะสังเกตได้จาก การเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสุข สนุกสนาน ทัศนคติยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงความกระตือรือร้น สนใจการสื่อสาร ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฯ เป็นอย่างดี ทั้งการพูดคุย ชักถาม ตอบคำถาม และให้ความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ถึงแม้ว่าสมาชิกบางคนในระยะต้น ๆ อาจจะไม่มีความรู้สึกที่ไม่ดี หรือเบื่อหน่าย เนื่องจากขาด

ความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจกรรม เจ้าหน้าที่ก็จะพยายามกระตุ้นให้สมาชิกเหล่านั้นมีส่วนร่วมมากขึ้น และทำให้มีความรู้สึกพึงพอใจได้ในเวลาต่อมา

- **การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เน่าจากการสื่อสารในกลุ่ม**

พบว่า การสื่อสารในกลุ่มทำให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของสมาชิกดังนี้ สำหรับสมาชิกในระยะต้นๆ คือ ระยะเตรียมการ และเฟส 1 การมีส่วนร่วมยังคงมีน้อย เนื่องจากใช้เวลาน้อยในการปรับตัว มองไม่เห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม และยังคงมีพฤติกรรมเดิมๆ เช่น ความเกียจคร้าน แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ได้ใช้เวลาในการสื่อสารกับสมาชิกในกลุ่มสักระยะหนึ่ง จะทำให้สมาชิกเริ่มเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งจากการแนะนำของเจ้าหน้าที่ และการสังเกตพฤติกรรมของสมาชิกผู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดี ดังนั้นเมื่อมองเห็นประโยชน์ จะทำให้เกิดความเต็มใจ และสมัครใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างอิสระ และมีความสบายใจ

- **การร่วมกันคิด ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาด่าง ๆ จากการสื่อสารในกลุ่ม**

พบว่า จากการที่เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ พูดคุยสื่อสารกับสมาชิกในเรื่องการแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งมีผลต่อการผ่อนคลายความทุกข์ และความสบายใจของสมาชิกนั้น จะเป็นการปลูกฝังให้สมาชิกส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบความคิดในการช่วยเหลือ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ได้ทั้งที่เป็นปัญหาภายในบ้านหรือจิตใจ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากสมาชิกเอง โดยการแก้ไขปัญหานั้น สมาชิกจะแบ่งกลุ่มกันเพื่อหาแนวทางการแก้ไข แล้วนำมาสรุปร่วมกัน และสำหรับปัญหาที่เกิดจากสมาชิก จะส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนรวมกลุ่มเช่นเดียวกันเพื่อพูดคุย เล่าเรื่องราวและปัญหาของตนเอง แลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ แล้วหาหนทางช่วยเหลือกันและกัน ซึ่งอาจจะนำเอาคำแนะนำของผู้ที่มีประสบการณ์ หรือผู้รู้มาใช้เป็นแนวทาง ทั้งนี้เพื่อให้สถานการณ์ปัญหาด่าง ๆ คลี่คลายลง

- **ปัญหา และการแก้ไขจากการสื่อสารในกลุ่ม**

พบว่า ในบางสถานการณ์นั้นเจ้าหน้าที่ต้องประสบกับปัญหาจากการสื่อสารในกลุ่มกับสมาชิก และปัญหานั้นจะส่งผลต่อการยอมรับ ความเชื่อถือ และความไว้วางใจกับเจ้าหน้าที่ ดังนั้นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหา และความผิดพลาดที่เกิดขึ้น

ปัญหาในกลุ่มส่วนหนึ่งเกิดจากสมาชิกคัดค้าน ไม่เชื่อฟังเจ้าหน้าที่ฯ เมื่อเป็นเช่นนี้จะต้องเกิดการซักถาม พูดคุยเกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็นที่ต่างคาต่อกันด้วยการชี้แจงเหตุผล หาข้อตกลงร่วมกัน และที่สำคัญเจ้าหน้าที่ฯ จะต้องไม่เพิกเฉย ปลอบประโลมสมาชิกดังกล่าว นอกจากนี้ปัญหายังอาจเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ฯ ไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากสมาชิกในเรื่องเล็กน้อยระหว่างการสื่อสาร ซึ่งอาจจะส่งผลต่อเนื้อหาได้ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ฯ จึงต้องใส่ใจกับปัญหาของสมาชิกในทุก ๆ เรื่อง หากเกิดขึ้นจะต้องรีบแก้ไขทันที ไม่ปล่อยทิ้งไว้

ในบางครั้งสมาชิกไม่ยอมรับการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ฯ เมื่อเจ้าหน้าที่ฯ ได้แบ่งงานให้ทำ และรับผิดชอบ หากสมาชิกเกิดความไม่พอใจ เจ้าหน้าที่ฯ จะแก้ไขสถานการณ์โดยยังคงให้สมาชิกทำงานนั้น ๆ ต่อไป อีกทั้งยังเพิ่มความรับผิดชอบให้มากขึ้นด้วย ทั้งนี้เพื่อฝึกให้สมาชิกมีความอดทน หลีกเลียงความรู้สึกส่วนตัว มีความเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น และนอกจากนี้การสื่อสารของเจ้าหน้าที่ฯ ในบางขณะอาจจะมีเนื้อหาสาระที่หนัก หรือเป็นทางการมากเกินไป ทำให้ขาดความน่าสนใจ และสมาชิกเกิดความเบื่อได้ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ฯ จึงต้องเพิ่มความน่าสนใจในการสื่อสารโดยสอดแทรกสาระ และความสนุกสนานไว้ด้วยกัน หรือในกรณีที่ปัญหาเกิดขึ้นจากการเข้าใจผิด จึงส่งผลให้การสื่อสารผิดพลาดไปด้วย เจ้าหน้าที่ฯ ก็จะต้องระมัดระวังในการสื่อสาร หากปราศจากข้อมูลที่ชัดเจน ถูกต้องแล้ว ก็ไม่ควรด่วนพูดคุย สรุป และตัดสินใจไป แต่ควรจรรวให้มั่นใจ หรือแน่ใจในข้อมูลก่อน จึงจะสื่อสารเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในครั้งต่อไป

กลยุทธ์การสื่อสารในชุมชนน้าบวด

- **การสื่อสารในชุมชนน้าบวดโดยทั่วไป**

จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารในชุมชนน้าบวดของเจ้าหน้าที่ฯ นั้น ใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่มีความน่าสนใจ และมีประสิทธิภาพมาก เนื่องจากเป็นการสื่อสารเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงใช้วิธีการสื่อสารที่ค่อนข้างนุ่มนวล เพื่อรักษาความรู้สึกต่อกัน ทำให้เกิดความพอใจ และยอมรับการสื่อสารได้ด้วยดี อีกทั้งการสื่อสารยังจะต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ ตรงไปตรงมา ไม่ใช้การสื่อสารที่เป็นความหมายแฝง และจะต้องมีความสม่ำเสมอในการสื่อสาร นอกจากนี้สมาชิกยังสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้ด้วยการสื่อสาร การแสดงความเอื้ออาทร ดูแลใส่ใจกัน เป็นการสื่อสารในครอบครัว มีความอบอุ่น ดังจะเห็นได้ว่าการสื่อสารในลักษณะนี้เป็น การสื่อสารในทางบวกเพื่อพัฒนาศักยภาพของสมาชิกให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น เกิดการปรับเปลี่ยนความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมที่ดีได้ด้วยการสื่อสารในชุมชนน้าบวด

● เป้าหมาย และประโยชน์ของการสื่อสารในชุมชนบำบัด

พบว่า การสื่อสารในชุมชนบำบัดของเจ้าหน้าที่ฯ เป็นไปเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิกได้ทันเวลา เนื่องจากการสื่อสารในชุมชนทำให้สมาชิกกล้าเปิดเผย แลกเปลี่ยนความคิด และมีการแสดงออกต่าง ๆ หากพบว่าสมาชิกมีปัญหา ก็จะสามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำ ไม่ละเลยให้สมาชิกเก็บปัญหาไว้คิดแต่เพียงลำพังผู้เดียว เพราะอาจเกิดความผิดพลาดได้ ในขณะที่เกี่ยวกับการสื่อสารในชุมชนบำบัดจะทำให้สมาชิกค้นหาปัญหาต่าง ๆ ของตนเองได้ด้วยการแนะนำ ตักเตือนจากกลุ่ม นอกจากนี้ยังเป็นการสื่อสารที่ฝึกฝนให้สมาชิกมีทักษะในการใช้ชีวิต สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคม ทนรอรับ และเรียนรู้ชุมชนได้ด้วยตัวเอง ทั้งนี้การที่สมาชิกอยู่กันเป็นกลุ่ม จะช่วยเหลือซึ่งพากัน ไม่ต้องอยู่ตามลำพัง คิดเอง ตัดสินใจเองในสภาวะที่ยังไม่พร้อม เหมือนกับสภาพชีวิตของสมาชิกสมัยเมื่อติดยาเสพติด ซึ่งเป็นการใช้ชีวิตที่มีความเสี่ยงสูง

เมื่อสมาชิกเห็นถึงความสำคัญของชุมชนแล้ว จะส่งผลให้สมาชิกเริ่มต้นคุยกับครอบครัวมากขึ้น เกิดความรัก ความปรารถนา และไม่ทอดทิ้งครอบครัว อีกทั้งยังสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม ไม่มีปัญหากับครอบครัวเหมือนเช่นเดิม ตลอดจนเห็นความสำคัญในเรื่องความรู้สึก และใช้การสื่อสารเพื่อรักษาความรู้สึกของผู้อื่นมากขึ้น โดยจะเห็นได้ว่าการสื่อสารในลักษณะนี้ จะมุ่งส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการปรับเปลี่ยนตนเองในด้านต่างๆ เพื่อสามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุขเหมือนคนปกติทั่วไป และที่สำคัญสมาชิกยังจะได้ตระหนักถึงคุณค่าของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ลดความเห็นแก่ตัวลง รวมทั้งมีการแสดงความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

● จุดเด่นของการสื่อสารในชุมชนบำบัด

พบว่า การสื่อสารในชุมชนบำบัดของเจ้าหน้าที่ฯ มีจุดเด่น คือ ใช้การสื่อสารที่ตรงไปตรงมา ชัดเจน รู้เท่าทันเหตุการณ์ มีวิธีการสื่อสารที่นุ่มนวล และสามารถสร้างบรรยากาศความไว้วางใจ การดูแลช่วยเหลือกัน ฝึกฝนให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูเพื่อพัฒนาระบบความรู้สึก ความคิด พฤติกรรม ทำให้มีเหตุผล และไม่ใช้อารมณ์ รวมทั้งมีค่านิยมที่รักและห่วงใยกันอย่างรับผิดชอบ โดยการช่วยเหลือ ดูแลซึ่งกันและกันในแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสม

● การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมจากการสื่อสารในชุมชนบำบัด

พบว่า การสื่อสารในชุมชนบำบัดจากเจ้าหน้าที่ฯ จะสามารถช่วยเหลือ และปรับเปลี่ยนความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมของสมาชิกไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าสมาชิกมีความรู้สึก และความคิดที่ดีต่อการบำบัดฟื้นฟู การร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ รวมไปถึงการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ฯ โดยจะยอมรับฟังมากขึ้น

นอกจากนี้สมาชิกจะมีความรู้สึกที่ดี และให้คุณค่ากับตัวเอง รวมทั้งมองผู้อื่นในแง่บวก มีความคิดเป็นเหตุเป็นผล ไม่คิดตามอารมณ์ ตามความพอใจของตัวเอง ตลอดจนมีความคิดที่สร้างสรรค์ในการแสดงออก และพอใจในการสื่อสารของตนเองมากขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อการพูดคุยกับคนอื่น จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วยตามลำดับ โดยสมาชิกจะมีพฤติกรรมการสื่อสารที่ดี สามารถพูดคุย ให้ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังปรับเปลี่ยนตัวเองให้เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย มีความขยันขันแข็ง บุคลิกภาพดี แต่งกายสะอาดเรียบร้อย พูดจาสุภาพ เปิดเผยตัวเอง ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ รับผิดชอบ ไม่ประมาทโดยเฉพาะเรื่องยาเสพติด รวมทั้งไม่ทำสิ่งใดตามอำเภอใจ แต่จะเป็นไปตามหลักเหตุผลมากขึ้น

อุปสรรค และการแก้ไขปัญหามาสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟูในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

• อุปสรรค และการแก้ไขปัญหามาสื่อสารในระยะเตรียมการ

พบว่า การสื่อสารของเจ้าหน้าที่ กับสมาชิกในระยะเตรียมการนั้น จะค่อนข้างมีปัญหามาก โดยมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากสมาชิกส่วนใหญ่ยังใช้เวลาน้อยในการปรับตัว และยังคงอยู่ในสภาพไม่พร้อมที่จะรับฟังผู้อื่นได้มากนัก เพราะยังไม่มั่นใจว่าตนเองต้องการเลิกยาเสพติดมากน้อยเพียงใด ซึ่งบางคนยังรู้สึกติดกับยาเสพติด แต่ถูกบังคับให้มาเลิก จึงต้องยอมผินใจมาก เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้เจ้าหน้าที่ ต้องทำงานหนักมากเพื่อสื่อสารให้มั่นใจ ชักจูงให้สมาชิกเห็นถึงประโยชน์ และความสำคัญของการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด แต่อย่างไรก็ตามการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ อาจไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะปัญหาเกิดจากการที่สมาชิกมีทัศนคติไม่ดีในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากความเบื่อ อายากลับบ้าน ไม่อดทนที่จะอยู่ อีกทั้งยังมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมพูดจาโหวก บิดเบือน ตอบคำถามไม่ตรงกับความจริง ทำให้เกิดความสับสน รวมทั้งความก้าวร้าวแข็งกระด้างของสมาชิกก็เป็นอีกปัญหาวนึ่งที่ทำให้การสื่อสารของเจ้าหน้าที่ ประสบความยุ่งยากต่าง ๆ ถึงแม้ว่าจะพยายามพูดคุย อย่างไร แต่สมาชิกก็จะใช้อารมณ์ในการสื่อสาร ไม่เชื่อฟัง และขาดความร่วมมือ นอกจากนี้การที่เจ้าหน้าที่ ให้ความคาดหวังกับสมาชิกในระยะนี้พอสมควร โดยคาดว่าสมาชิกจะต้องเชื่อฟัง ปฏิบัติตาม จึงทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเกร็ง อึดอัด และหากสมาชิกทำไม่ได้ เจ้าหน้าที่ ก็จะมีรู้สึกผิดหวัง และหมดกำลังใจในการสื่อสารได้ในขณะเดียวกัน

ดังนั้นเมื่อมีปัญหากเกิดขึ้น การแก้ไขปัญหามาสื่อสารในระยะเตรียมการนี้ จะต้องดำเนินการให้เหมาะสมตามแต่ละสถานการณ์ ปัญหาบางอย่างจะต้องรีบแก้ไขโดยทันที เช่น เมื่อรู้ว่าสมาชิกโหวก บิดเบือนข้อมูล แต่บางปัญหาจะต้องอาศัยเวลาในการแก้ไข ไม่สามารถกระทำได้ในขณะนั้น เพราะอาจจะมีผลเสียตามมา เช่น สมาชิกก้าวร้าว มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ใช้อารมณ์ ในลักษณะนี้เจ้าหน้าที่ จะต้องควบคุมอารมณ์ของตนเองในการแก้ไขเช่นเดียวกัน หากใช้ความรุนแรงได้ตอบกลับไปด้วยความโมโห จะไม่เป็นผลดี จึงต้องให้เวลาต่างคนต่างเก็บ

ไปคิด แล้วค่อยยกกลับมาเจรจากันใหม่ รวมไปถึงความคาดหวังของเจ้าหน้าที่ฯ ที่มีต่อสมาชิก ก็จะต้องลดลงด้วย และให้เวลากับสมาชิกได้ปรับตัว ค่อยเป็นค่อยไป ไม่ด่วนใจร้อน คาดหวังการเปลี่ยนแปลงในทันที ซึ่งวิธีการเช่นนี้อาจจะทำให้เกิดผลดีตามมา

• อุปสรรค และการแก้ไขปัญหาการสื่อสารในระหว่างเฟส

พบว่า การสื่อสารของเจ้าหน้าที่ฯ ในระหว่างเฟส ตั้งแต่เฟส 1 - เฟส 3 นั้นยังคงประสบกับปัญหาการสื่อสารกับสมาชิกบ้างในระหว่างเฟสดังกล่าว คือ เฟส 1 เนื่องจากสมาชิกเพิ่งได้เลื่อนขึ้นมาจากระยะเตรียมการ ซึ่งยังไม่มีความพร้อมมากนัก จึงทำให้ขาดความตั้งใจ ความสนใจในการรับฟังเจ้าหน้าที่ฯ และการเข้าร่วมในกิจกรรมที่เสนอต่าง ๆ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ฯ จึงต้องไม่ใจร้อน ใช้การสื่อสารด้วยเหตุผล มีความสม่ำเสมอในการสื่อสาร และให้เวลากับสมาชิกได้เปลี่ยนแปลงตัวเองในเวลาต่อมา ไม่ควรรีบเร่งจนเกินไป เพราะอาจทำให้สถานการณ์แย่ลงได้ นอกจากนี้ปัญหาในระหว่างเฟสส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ฯ ซึ่งจะต้องพยายามรักษาการยอมรับ ความศรัทธาจากสมาชิกให้ได้ด้วยดี หากการสื่อสารผิดพลาด จะทำให้สมาชิกลดหย่อนความศรัทธาลงได้ และจะส่งผลต่อการสื่อสารในครั้งต่อไป โดยสมาชิกจะไม่เชื่อฟัง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ฯ จะต้องเร่งดำเนินการแก้ไขเมื่อผิดพลาด ด้วยการรับฟังข้อมูลใหม่ให้ถูกต้อง เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ทั้งนี้การสื่อสารที่ไม่ทันการณ์ ไม่ทันเวลา ก็สามารถทำให้เกิดความเสียหายต่าง ๆ ตามมาได้ เจ้าหน้าที่ฯ จึงต้องคอยดูแลสอดส่อง เก็บข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะเรื่องความรู้สึก ถ้าหากทะเลาะจะทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหา หรือให้คำปรึกษากับสมาชิกได้ นอกจากนี้ความระแวงก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การสื่อสารมีปัญหา หากสมาชิกเกิดความไม่ไว้วางใจ ไม่เชื่อใจเจ้าหน้าที่ฯ จะทำให้สูญเสียการยอมรับ ความเชื่อถือศรัทธาต่อเจ้าหน้าที่ฯ ด้วยเช่นกัน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ฯ จะต้องใช้การสื่อสารที่ชัดเจน ถูกต้อง และยุติธรรมกับสมาชิกทุกคน ไม่ลำเอียง และที่สำคัญปัญหาการสื่อสารในครอบครัวของสมาชิก ก็นับว่าเป็นเรื่องที่จำเป็นมาก หากสมาชิกมีครอบครัวที่ไม่ยอมสื่อสารด้วย ซึ่งอาจจะเกิดจากการไม่ยอมรับ ไม่ไว้วางใจ ทำให้สมาชิกหมดกำลังใจที่จะเลิกยาเสพติดต่อไป เจ้าหน้าที่ฯ จึงต้องพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคู่ครอบครัวสมาชิกด้วย เพื่อช่วยไกล่เกลี่ย ด้วยการชี้แจง แนะนำ และแสดงเหตุผลที่ดีต่อกัน เพื่อลดความขัดแย้งให้หมดไป

จะเห็นได้ว่าอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างเฟสนั้น เจ้าหน้าที่ฯ จะต้องใช้การสื่อสารเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข โดยจะแตกต่างกันไปตามแต่ละสถานการณ์ปัญหา ทั้งนี้เพื่อลด คลื่นคลาย และขจัดปัญหานั้น ๆ ให้หมดไป ซึ่งจะส่งผลดีต่อมาเมื่อเจ้าหน้าที่ฯ สมาชิก ตลอดจนครอบครัว ได้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ

ส่วนที่ 3 : สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต (Life Style) และทักษะชีวิต (Life Skill) ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด

ข้อมูลโดยทั่วไปของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูกลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น

- ข้อมูลลักษณะทางประชากร
- ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด

ข้อมูลทางลักษณะทางประชากร

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูโดยส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป และส่วนที่ไม่มีอายุระหว่าง 30 - 45 ปี ซึ่งอยู่ในการบำบัดฟื้นฟูระยะเฟส 3 และเฟส 4 มีระดับการศึกษาตั้งแต่ ป.6 - ปวส. สมาชิกส่วนใหญ่เป็นโสด มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร และว่างงาน ไม่มีรายได้

ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด

พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ใช้ยาเสพติดหลายประเภท แต่ที่นิยมมากที่สุด คือ เฮโรอีน และยาบ้า ปริมาณยาเสพติดที่ใช้จะแตกต่างกันไป มากน้อยไม่เท่ากัน และจะสลับการใช้ยาเสพติดเพื่อทดแทนในกรณีที่ทำยาเสพติดบางประเภทมาใช้ในขณะนั้นไม่ได้ ส่วนระยะเวลาที่ใช้ยาเสพติดนั้นขึ้นอยู่กับระดับอายุของสมาชิก ถ้าสมาชิกมีอายุน้อย ก็ยังคงใช้เวลาในการเสพยา และสมาชิกที่มีอายุมาก การใช้ยาเสพติดก็จะมีระยะเวลาสั้นขึ้น สำหรับระยะเวลาในการเสพยาของสมาชิกพบว่าต่ำสุดเป็นเวลา 9 เดือน และสูงสุด 20 ปี ซึ่งโดยเฉลี่ยการใช้ยาเสพติดของสมาชิกจะมีระยะเวลาประมาณ 8 ปี

สาเหตุที่ใช้ยาเสพติด สมาชิกส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมอยากลอง ตามเพื่อน และมีปัญหาในครอบครัว เป็นปัจจัยรองลงมา ส่วนสภาพชีวิตในช่วงติดยานั้น สมาชิกมีสุขภาพ ร่างกายทรุดโทรม อ่อนแอ ชีวิต ย่ำแย่ สิ้นเปลือง สูญเสียในทุก ๆ เรื่อง ครอบครัวไม่ยอมรับ ติดคุก และก่ออาชญากรรม สุดท้ายจึงตัดสินใจที่จะเลิกยาเสพติดเพราะต้องการมีอนาคตที่ดี เบื่อสภาพติดยาเสพติด และที่สำคัญสมาชิกอยากทำเพื่อครอบครัว อยากให้พ่อแม่มีความสุข จากนั้นจึงได้เข้ามารับการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติด เนื่องจากอยากเลิก ต้องการหายขาด และเคยใช้วิธีการรักษาอย่างอื่น แต่ไม่ได้ผล รวมทั้งไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้ด้วยตัวเอง ดังนั้นจึงมาทดลองรับการบำบัดฟื้นฟูตามคำแนะนำ เพื่อต้องการชีวิตใหม่ที่ดีขึ้น ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกต่อไป

รูปแบบการดำเนินชีวิต (Life Style) ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู แบ่งเป็น

- รูปแบบการดำเนินชีวิตในแต่ละวันระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู
- ความแตกต่างของรูปแบบการดำเนินชีวิตในช่วงติดยาเสพติด และระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

รูปแบบการดำเนินชีวิตในแต่ละวันระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกแต่ละระยะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไป ในระยะเตรียมการหรือระยะทดลองอยู่ จะไม่มีรูปแบบที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของสมาชิกที่จะสามารถดำเนินชีวิตตามตารางกิจกรรมฟื้นฟูประจำวัน สำหรับระยะเฟส 4 หรือระยะที่สมาชิกจบโปรแกรม จะต้องกลับเข้าสู่สังคมและใช้ชีวิตด้วยตัวเองให้ปลอดภัยจากยาเสพติด ซึ่งอยู่ในระหว่างการติดตามผล 5 ปี

ดังนั้นรูปแบบการดำเนินชีวิตในบ้านพิชิตใจของสมาชิกที่ชัดเจน คือ ระยะเฟส 1 เฟส 2 และเฟส 3 โดยสมาชิกในระยะเฟส 1 และ เฟส 2 จะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่คล้าย และใกล้เคียงกัน ทั้งนี้ได้ใช้ตารางกิจกรรมฟื้นฟูเดียวกัน แต่จะแตกต่างกันในส่วนรายละเอียดเพียงบางส่วน โดยเฉพาะในกิจกรรมกลุ่มเกี่ยวกับการเรียนการสอน การดำเนินชีวิตของสมาชิกจะเน้นหนักในเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูแต่ละวัน รวมทั้งจะต้องเป็นไปตามเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งการปฏิบัติกิจกรรมของสมาชิกในแต่ละวันนั้น ค่อนข้างจะเคร่งครัด และทุกคนล้วนต้องกระทำเหมือนกัน อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากการดำเนินชีวิตตามแบบแผนที่บ้านพิชิตใจได้กำหนดไว้ คือ ขั้นตอนของกิจกรรมที่มุ่งให้สมาชิกพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์ของการเลิกยาเสพติดแบบชุมชนบำบัดนั่นเอง

ส่วนสมาชิกที่เรียนรู้ในระยะเฟส 3 ก็จะมีตารางกิจกรรมฟื้นฟูเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตประจำวันเช่นเดียวกัน แต่ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในระยะเฟสนี้ จะเน้นหนักในเรื่องการฝึกฝนการปรับตัว โดยสมาชิกต้องเริ่มฝึกที่จะออกไปใช้ชีวิตจริงในสังคมภายนอก รวมทั้งฝึกการทำงานในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการฝึกงานประจำสำนักงาน และฝึกทักษะในการสมัครงาน ทั้งนี้สมาชิกจะสามารถนำความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับจากกิจกรรมประจำวันไปใช้ในการกลับเข้าสู่สังคมได้ต่อไป หลังจากที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟู / จบโปรแกรม

ความแตกต่างของรูปแบบการดำเนินชีวิตในช่วงติดยาเสพติด และระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตของสมาชิกส่วนใหญ่ในระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู มีความแตกต่างไปจากช่วงที่ติดยาเสพติดเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ความแตกต่างของรูปแบบการดำเนินชีวิตดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งสรุปให้เห็นชัดเจนโดยการเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงการสรุปเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

รูปแบบการดำเนินชีวิต	ช่วงติดยาเสพติด	ระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู
การดูแลเอาใจใส่ตนเอง	ขาดการดูแลเอาใจใส่ ปล่อยมือปล่อยตัว ไม่รักษาความสะอาดทั้งร่างกาย และเครื่องใช้ส่วนตัว การกินอยู่ หลับนอนไม่เป็นเวลา เกียจคร้าน มีชีวิตประจำวันไม่เป็นระเบียบ ไม่แน่นอน และทำสิ่งใดตามใจตนเอง	รู้จักดูแลเอาใจใส่ตนเองมากขึ้น รักษาความสะอาดทั้งส่วนตัว และส่วนรวม ทำกิจวัตรประจำวันอย่างมีระเบียบแบบแผน และใช้เวลากระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีคุณค่ามากขึ้น
ความรับผิดชอบต่อหน้าที่	ในขณะที่กำลังเรียนหนังสือ จะไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียนเป็นประจำ ขาดสอบ และติดต่อก่อน ส่วนที่กำลังทำงานจะทำงานไม่มีประสิทธิภาพ และถ้าหากว่างงานจะใช้ชีวิตเรื่อยเปื่อยไปวัน ๆ ไม่กระตือรือร้น ไม่คิดทำสิ่งใดอย่างจริงจัง	มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เวลาเรียน และทำงานจะมีความตั้งใจมากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีความพยายามที่จะทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี
การใช้ยาเสพติด	จะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการเสพยาเสพติดแบบพร่ำเพรื่อ และในแต่ละวันคอยคิดหาวิถีทางที่จะหายมาเสพให้ได้ ชีวิตหมกมุ่นกับการใช้ยาเสพติด	สมาชิกเกือบทุกคนจะปลดปล่อยจากการใช้ยาเสพติดทั้งในเวลาที่พักฟื้นในม้านพิชิตใจ และเมื่อออกไปข้างนอก จะไม่มีพฤติกรรมเสี่ยง
การวางตัวกับคนรอบข้าง	ปิดบังตนเอง ไม่กล้าเปิดเผย ไม่ชอบสูงลิ้นกับผู้อื่น นอกจากกลุ่มเพื่อนที่ใช้ยาเสพติดด้วยกัน และบางคนอยู่แบบหลบๆ ซ่อนๆ เนื่องจากมีความผิด	มีความมั่นใจที่จะเปิดเผยตนเองกับคนรอบข้างมากขึ้น กล้าบอกกล่าวถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเองกับผู้อื่น รวมทั้งพยายามทำในสิ่งที่ผู้อื่นยอมรับให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะต้องการปรับตัวให้เหมาะสมกับสังคม คนรอบข้าง

ทักษะชีวิต (Life Skill) ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู แบ่งเป็น

- ประสบการณ์ และประโยชน์จากการเรียนรู้ทักษะชีวิตที่ได้รับจากกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ
- ความแตกต่างของประสบการณ์ และประโยชน์จากการเรียนรู้ทักษะชีวิตในช่วงติดยาเสพติด และระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

ประสบการณ์ และประโยชน์จากการเรียนรู้ทักษะชีวิตที่ได้รับจากกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ

จากการศึกษาพบว่า ในระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู สมาชิกทุกคนล้วนได้รับประสบการณ์ และประโยชน์จากการเรียนรู้ในทักษะชีวิตต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาทางระบบความคิด และการควบคุมตัวเองทั้งทางด้านความคิด จิตใจ อารมณ์ ตลอดจนพฤติกรรมกรรมกรแสดงออก โดยสมาชิกจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง แต่ละคนจะได้ค้นหาถึงข้อดี ข้อเสียของตัวเอง โดยเฉพาะข้อบกพร่องที่ก่อให้เกิดต้องพึ่งพาสมาชิก และเมื่อค้นพบแล้ว ก็จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขอย่างถูกต้องเหมาะสม ในขณะเดียวกัน สมาชิกยังได้ฝึกฝนที่จะเรียนรู้ถึงความรู้สึกนึกคิด สภาวะอารมณ์ จิตใจ และพฤติกรรมของครอบครัวไปพร้อมกัน ส่งผลให้สมาชิกรู้จักปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้สมาชิกยังมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองไปในทางที่ดี มองโลกในแง่ดีมากขึ้น รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล คิดอย่างสร้างสรรค์ ไม่เข้าข้างตัวเอง กล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะยอมรับ และแก้ไขในข้อบกพร่องของตนเอง ทั้งนี้สมาชิกแต่ละคนยังมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้รับซึ่งกันและกัน ทำให้สมาชิกมีมุมมองที่ดีขึ้น ที่สำคัญสมาชิกจะได้รับทักษะเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด ได้รับรู้ถึงพิษภัยยาเสพติด มีความเข้าใจถึงความสำคัญ ความจำเป็น ตลอดจนกระบวนการการบำบัดฟื้นฟูเพื่อเลิกยาเสพติดอย่างได้ผล และแนวทางปฏิบัติตนเพื่อป้องกันอาการกลับไปเสพซ้ำ โดยกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ จะช่วยสอนให้สมาชิกได้เปลี่ยนแปลงตนเองไปในทิศทางที่ถูกต้อง เหมาะสม ทั้งนี้ประสบการณ์ หรือประโยชน์จากการเรียนรู้ทักษะชีวิตเหล่านี้ สมาชิกยังสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป ทั้งการใช้กับตนเอง เพื่อน ๆ สมาชิก ครอบครัว รวมไปถึงครอบครัวญาติพี่น้องได้เป็นอย่างดี

ความแตกต่างของประสบการณ์และประโยชน์จากการเรียนรู้ทักษะชีวิตในช่วงติดยาเสพติด และระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

พบว่า ประสบการณ์ และประโยชน์จากการเรียนรู้ทักษะชีวิตของสมาชิกส่วนใหญ่ในช่วงติดยาเสพติด และระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก โดยภายหลังจากการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูแล้ว สมาชิกจะได้รับประสบการณ์ และประโยชน์จากการเรียนรู้ทักษะชีวิตไปในทิศทางที่ดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งสรุปให้ชัดเจนโดยการเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 12 แสดงการสรุปเปรียบเทียบความแตกต่างของประสบการณ์ และประโยชน์จากการเรียนรู้
ทักษะชีวิตของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

ทักษะชีวิต	ช่วงศึกษาเสพติด	ระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู
ประสบการณ์ และประโยชน์จากการเรียนรู้ทักษะชีวิต	จะขาดทักษะชีวิตที่ดี เป็นผลให้ดำเนินชีวิตอย่างไม่ถูกต้อง เหมาะสม เช่น ไม่กล้าเผชิญกับปัญหา ไม่ชอบแก้ไข ปัญหา หรือมักจะแก้ไขปัญหาคด้วย ความรุนแรง ไม่รู้จักการยอมรับ ไม่สามารถควบคุมตัวเอง ใจร้อน หุนหัน พลันแค้น ขาดการยับยั้งชั่งใจ มองโลกในแง่ลบ และใช้ความคิด สติ ปัญญาไปในทางที่ไม่ดี	สมาชิกมีการจัดระบบระเบียบทางความคิด สามารถควบคุม และยับยั้งชั่งใจตนเองได้ มีความตั้งใจที่จะแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ให้ได้ดีที่สุดตลอด เวลา กลัที่จะยอมรับความเป็นจริง และเผชิญหน้ากับปัญหาได้ทุกเรื่อง นอกจากนี้ยังคิดเป็น ใช้สติมากขึ้น และรู้จักสร้างคุณค่า และหาความสุขให้กับตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพา หรือยึดติดกับผู้อื่น รวมทั้งใช้ความคิด ความสามารถที่มีอยู่ไปทำในสิ่งที่ดี และเป็นประโยชน์ ทั้งต่อตนเอง สังคม และคนรอบข้างต่อไป

ส่วนที่ 4 : สรุปผลพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู แบ่งเป็น

- ความพึงพอใจ และความสนใจต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู
- การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาต่างๆ ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจากกิจกรรมฟื้นฟู
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจากกิจกรรมฟื้นฟู
- การมีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทางต่าง ๆ ที่นำมาแก้ไขปัญหา และปฏิบัติตามของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจากกิจกรรมฟื้นฟู
- การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการกระทำ และพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจากกิจกรรมฟื้นฟู

ความพึงพอใจ และความสนใจกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพื้นฟูของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

จากการศึกษาพบว่า ในช่วงระยะแรก ๆ ที่สมาชิกได้เข้ามารับการบำบัดฟื้นฟูนั้น ส่วนใหญ่จะไม่มี ความพึงพอใจ และความสนใจกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูเท่าที่ควร ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความเบียดเบียน ชอบทำตามใจตัวเอง เก็บตัว ไม่ไวใจคนรอบข้าง และเจ้าหน้าที่ฯ จึงทำให้ขาดความศรัทธา ดังนั้นสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่ ประกอบกับความไม่เข้าใจ หรือมองไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากกิจกรรมฟื้นฟู ต่อมาเมื่อสมาชิกได้ใช้เวลาในการบำบัดฟื้นฟูไปสักระยะหนึ่ง และได้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ส่งผลให้สมาชิกส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ และสนใจกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูมากขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งสมาชิกมีความเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมเป็นวิธีการที่เหมาะสม และสามารถช่วยให้เลิกยาเสพติดได้เป็นอย่างดี

การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาต่าง ๆ ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจากกิจกรรมฟื้นฟู

พบว่า ในช่วงระยะแรก ๆ สมาชิกส่วนใหญ่จะยังคงไม่สามารถค้นหาปัญหาต่าง ๆ ได้ เนื่องจากสมาชิกยังไม่เปิดตัว เปิดใจ และไม่กล้ายอมรับความเป็นจริง โดยเฉพาะปัญหาของตนเอง แต่เมื่อสมาชิกได้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูมากขึ้นจึงเริ่มที่จะยอมรับและเผชิญกับปัญหา ซึ่งกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับตนเอง สมาชิกจะต้องค้นหาข้อบกพร่องของตนเองให้พบเพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหานั้นต่อไปให้ตรงประเด็น นอกจากนี้ในกิจกรรมต่าง ๆ ยังเปิดโอกาสให้สมาชิกได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังนั้นหากสมาชิกไม่สามารถค้นหาปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เพื่อน ๆ ในกลุ่มกิจกรรมก็จะช่วยชี้แนะให้ด้วยอีกทางหนึ่ง สำหรับปัญหาที่สามารถค้นหาหลัก ๆ ได้แก่ ปัญหาของตนเองเกี่ยวกับยาเสพติด ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้เป็นที่ยอมรับของคนรอบข้าง รวมทั้งระบบความคิด การปฏิบัติตนให้ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณค่าได้ต่อไป

การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจากกิจกรรมฟื้นฟู

พบว่าเมื่อสมาชิกส่วนใหญ่สามารถค้นหาปัญหาต่าง ๆ ได้แล้ว ก็จะได้มีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหานั้น ๆ ให้พบ เพื่อจะเป็นแนวทางสำหรับการแก้ไขปัญหานั้นต่อไป ซึ่งการวิเคราะห์สาเหตุปัญหาต่าง ๆ นั้น สมาชิกจะใช้วิธีการมองปัญหาอย่างต่อแท้ เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริง ใช้การคิด ไตร่ตรองพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล มองอย่างเป็นกลาง ไม่เข้าข้างตนเอง ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับผู้อื่นก็จะมองทั้งสองด้าน คือ ทั้งเหตุผลของตนเองและผู้อื่น ไม่ยึดเอาเหตุผลของตนเองเป็นหลัก โดยเฉพาะในการเข้ากิจกรรมกลุ่ม เช่น กลุ่ม Morning meeting , Encounter Group , Peer Group และอื่น ๆ จะช่วยให้สมาชิกมีการพัฒนาในระบบความคิด สามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาให้ดียิ่งขึ้นและลึกซึ้ง ทั้งสาเหตุปัญหาของตนเองและผู้อื่น ซึ่ง

จะส่งผลให้สมาชิกสามารถนำเอาวิธีในแบบดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตได้ในทุกสถานการณ์เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

การมีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทางต่าง ๆ ที่นำมาแก้ไขปัญหา และการปฏิบัติตามของผู้เข้ารับการฟื้นฟู จากกิจกรรมฟื้นฟู

พบว่าการค้นหาแนวทางต่าง ๆ ที่นำมาแก้ไขปัญหามีระบบความคิดในขั้นตอนสุดท้าย เพื่อที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับปัญหานั้น ๆ ให้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งจากการเข้ากลุ่มในกิจกรรมฟื้นฟู จะทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาคงรูปไปด้วย โดยสมาชิกจะค้นหาแนวทางแก้ไขให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา ทั้งนี้จะสามารถแก้ไขปัญหได้อย่างเหมาะสม และจะไม่ต้องกลับไปประสบกับปัญหาเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีก นอกจากนี้ยังพบว่า หลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นประจำสม่ำเสมอจะช่วยให้สมาชิกค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหได้ด้วยตัวเอง และหากแก้ไขไม่ได้ก็จะนำปัญหานั้น ๆ ไปปรึกษากับเพื่อน ๆ และเจ้าหน้าที่ฯ เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และทำให้สมาชิกได้ใช้ความคิดเพื่อการช่วยเหลือ ทำให้เกิดความเข้าใจต่อกัน รับรู้ถึงปัญหาร่วมกัน และค้นหาแนวทางแก้ไขที่ดีได้ ทั้งจากปัญหาล้วนตัว ปัญหาของเพื่อน ๆ สมาชิก หรือปัญหาภายในบ้านจิตใจ และเมื่อสามารถค้นหาแนวทางแก้ไขที่ถูกต้องเหมาะสมหรือวิธีการที่ดีที่สุดแล้ว สมาชิกส่วนใหญ่ก็จะนำไปปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ

การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการกระทำ และพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจากกิจกรรมฟื้นฟู

พบว่าจากการบำบัดฟื้นฟู ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่มีการพัฒนาตนเองในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งในเรื่องของการรับผิดชอบต่อการกระทำและพฤติกรรมต่าง ๆ สมาชิกก็มีส่วนร่วมที่จะรับผิดชอบต่อประเด็นดังกล่าวมากยิ่งขึ้น ซึ่งสมาชิกจะมีทั้งความรับผิดชอบต่อตนเอง การทำงานหรือทีมงาน บ้านจิตใจ และเพื่อน ๆ สมาชิก โดย

- การรับผิดชอบต่อตนเอง สมาชิกจะคอยดูแลความเรียบร้อยในทุกเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว ความเป็นอยู่ กิจกรรมประจำวัน เครื่องใช้ต่าง ๆ สุขภาพร่างกาย ลักษณะนิสัย ความรู้สึกนึกคิด การวางแผน รวมทั้งการควบคุมตนเอง ทั้งนี้สมาชิกส่วนใหญ่ก็สามารถรับผิดชอบต่อตนเองได้ค่อนข้างดี และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ต่อไป

- การรับผิดชอบต่อการทำงานหรือทีมงาน เมื่อสมาชิกได้รับมอบหมายให้ทำงานใด ๆ ส่วนใหญ่จะพยายามทำงานนั้น ๆ อย่างดีที่สุด และมีความรับผิดชอบต่อเต็มที่ หากเป็นสมาชิกในทีมงานก็จะตั้งใจทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด หากเป็นหัวหน้าทีมก็จะพยายามประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี และหากสมาชิกคนใดทำผิดพลาดในหน้าที่ก็กล้าที่จะยอมรับและแก้ไขในโอกาสต่อไป ซึ่งถ้าการทำงานหรือทีมงานประสบความสำเร็จหรือมีความก้าวหน้า สมาชิกก็จะมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการทำงานนั้น ๆ และมีกำลังใจที่จะรับผิดชอบต่อหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

- ความรับผิดชอบต่อบ้านพิชิตใจ สมาชิกจะให้ความร่วมมือในการดูแลเอาใจใส่บ้านฯ ร่วมกัน โดยเฉพาะความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านฯ ในเรื่องต่างๆ รวมทั้งความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมภายในบ้านฯ สมาชิกจะจัดแบ่งหน้าที่ และต่างรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี

- การรับผิดชอบต่อเพื่อนสมาชิก เป็นการชี้แนะหรือตักเตือนเมื่อพบว่าเพื่อนสมาชิกมีความบกพร่องในเรื่องใด และสมควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ไม่มองข้ามหรือปล่อยปละละเลยไป และหากสมาชิกทำสิ่งผิดพลาดที่ตนเองทั้งที่เจตนาหรือไม่เจตนา แต่จะต้องส่งผลกระทบไปยังเพื่อนสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วย ก็จะต้องยอมรับผิดและแก้ไขเพื่อรับผิดชอบต่อภาระที่ตนเอง ไม่ให้ผู้อื่นต้องได้รับความเดือดร้อน

ส่วนที่ 5 : สรุปผลทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติดของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู แบ่งออกเป็น

- ความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมต่อการเลิกยาเสพติดในช่วงติดยาเสพติด
- ความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมต่อการเลิกยาเสพติดในระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

จากการศึกษาพบว่า ทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติดของสมาชิกในช่วงติดยาเสพติด และในระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู มีความแตกต่างกัน โดยหลังจากที่สมาชิกได้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูแล้ว ส่งผลให้สมาชิกส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติดที่ดีขึ้น ซึ่งสรุปให้ชัดเจนโดยการเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 13 **แสดงการสรุปเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติดของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูในช่วงติดยาเสพติด และระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู**

ทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติด	ช่วงติดยาเสพติด	ระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู
ความรู้สึกที่มีต่อการเลิกยาเสพติด	สมาชิกมีความรู้สึกที่แตกต่างกันไป โดยสรุปได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1. รู้สึกเหนื่อย ท้อแท้ และรู้สึกว่าตนเองไม่สามารถเลิกยาเสพติดได้ เนื่องจากหักห้ามใจให้เลิกยาเสพติดไม่ได้ จึงหันกลับไปเสพซ้ำจนถอนตัวได้ยาก 2. มั่นใจว่าตนเองสามารถเลิกยาเสพติดได้ เพราะคิดว่าไม่ได้ติดจนถึงขั้นร้ายแรง หรือไม่เห็นประโยชน์ของการเลิกยาเสพติด	สมาชิกรู้สึกมั่นใจต่อการเลิกยาเสพติดมากขึ้น มีความเชื่อมั่น และมั่นใจว่าตนเองจะสามารถหลุดพ้นจากยาเสพติด และไม่หวนกลับไปเสพซ้ำเหมือนเช่นเคย อย่างไรก็ตามสมาชิกยังคงระมัดระวังตัวเอง ไม่ประมาทในเรื่องยาเสพติด

ทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติด	ช่วงติดยาเสพติด	ระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู
	<p>ยาเสพติด และยังมีความสุขในการเสพยา สุดท้ายก็ไม่สามารถเลิกยาได้</p> <p>3. รู้สึกว่าการเลิกยาเสพติดเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เพราะตนเองสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ</p> <p>4. รู้สึกอยากเลิกยาเสพติด เพราะได้รับผลกระทบต่าง ๆ ตามมา เช่น ร่างกายทรุดโทรม ครอบครัวไม่ยอมรับ ถูกตำรวจจับ ฯลฯ</p>	
<p>ความคิดที่มีต่อการเลิกยาเสพติด</p>	<p>คิดว่าการเลิกยาเสพติดเป็นเรื่องที่ยากและทรมาน แต่ถ้าสามารถเลิกได้ก็จะทำให้ชีวิตดีขึ้น เพราะตระหนักถึงโทษของยาเสพติด และประโยชน์จากการเลิกยาที่จะช่วยให้ตนเองมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง เป็นที่ยอมรับของสังคม คิดว่าตัวเองมีคุณค่า และมีอนาคตที่ดี แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกก็ยังงงไม่คิดที่จะเลิกยาหากไม่ได้รับความกดดัน หรือถูกบังคับด้วยตัวเอง</p>	<p>คิดว่าการเลิกยาเสพติดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ทำให้ได้พบกับความสุขอย่างแท้จริงโดยตนเองมีการพัฒนาในหลาย ด้าน ทั้งสุขภาพร่างกาย ระบบความคิด จิตใจ รวมทั้งการดำเนินชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อสมาชิกสามารถเลิกยาเสพติดได้ ก็จะมีคุณภาพภูมิใจในตัวเอง และคิดที่จะทำต่อไป</p>
<p>พฤติกรรมที่มีต่อการเลิกยาเสพติด</p>	<p>สมาชิกส่วนใหญ่เคยทดลองเลิกยามาแล้วหลายครั้ง แต่มักไม่ประสบความสำเร็จ เพราะยังรู้สึกติดใจในการเสพยา และยังมีจิตใจที่ไม่เข้มแข็ง สำหรับวิธีการที่เคยใช้ ได้แก่ การหักดิบ การหาเพื่อนำเมทาโดนมารับประทานเอง และเข้ารับการรักษาดมสถานบำบัดต่าง ๆ</p>	<p>สมาชิกแต่ละคนพยายามปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎ ระเบียบของบ้านพิชิตใจ ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่ เพื่อพึ่งเจ้าหน้าที่ และรุ่นพี่ที่คอยชี้แนะ รวมทั้งพยายามแก้ไข ปรับปรุง ข้อบกพร่องของตนเองให้ดีที่สุด เพื่อช่วยให้สามารถเลิกยาเสพติดอย่างได้ผล ด้วยการปรับเปลี่ยนตนเองให้ปลอดภัยจากพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด</p>

ส่วนที่ 6 : สรุปผลความมุ่งหวังในชีวิตของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู แบ่งเป็น

- ความมุ่งหวังในชีวิตในช่วงติดยาเสพติด
- ความมุ่งหวังในชีวิต และความมุ่งมั่น หรือตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติตามแนวทางที่ได้มุ่งหวังไว้ในระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

จากการศึกษาพบว่า ในระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมาชิกส่วนใหญ่จะมีความมุ่งหวังในชีวิตมากขึ้น ซึ่งจะแตกต่างไปจากช่วงที่ติดยาเสพติด นอกจากนี้สมาชิกยังมีความมุ่งมั่น และตั้งใจที่ปฏิบัติตามแนวทางที่ได้มุ่งหวังไว้ โดยความมุ่งหวังในชีวิตของสมาชิกสามารถสรุปไว้ชัดเจนโดยการเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 14 แสดงการสรุปเปรียบเทียบความแตกต่างของความมุ่งหวังในชีวิตของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู ในช่วงติดยาเสพติด และระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

	ช่วงติดยาเสพติด	ระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู
ความมุ่งหวังในชีวิตของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู	สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีความมุ่งหวังในชีวิตใด ๆ เพียงใช้ชีวิตอยู่กับการเสพยาไปในแต่ละวัน และต้องการมียาเสพติดไว้ใช้อย่างไม่สำนึกตลอดไป แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อสมาชิกได้รับผลกระทบหรือความกดดันต่าง ๆ จากการติดยาเสพติด จนกระทั่งคิดหาถึงเวลาที่จะต้องเลิกยาเสพติด จึงเริ่มมีความมุ่งหวังที่จะเลิกยาเสพติดให้ได้ เพราะไม่อยากกลับไปใช้ชีวิตที่ย่ำแย่เหมือนเดิมอีกต่อไป	สมาชิกทุกคนมีความมุ่งหวังในชีวิตมากขึ้น อันดับแรกคือความมุ่งหวังที่จะไม่หวนกลับไปใช้ยาเสพติดอีก จากนั้นจึงมุ่งหวังในเรื่องการศึกษา การประกอบอาชีพ การทำงาน อีกทั้งสมาชิกมุ่งหวังจะเป็นคนดี มีคุณค่า สามารถทำประโยชน์ให้กับตนเอง สังคม และครอบครัว ต้องการที่จะได้รับสิ่งดี ๆ กลับมาในชีวิต นอกจากนี้สมาชิกยังมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติตามแนวทางที่ได้มุ่งหวังไว้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสและความเหมาะสมที่สมาชิกสามารถกระทำได้ในขณะนั้น

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู การสนทนากลุ่มกับผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู ตลอดจนการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม มีความใกล้เคียงและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนโดยการสรุปเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 15 ตารางแสดงการสรุปเปรียบเทียบข้อมูลในประเด็นสำคัญต่างๆ ระหว่างเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู กับ ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู ตลอดจนการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

ประเด็นที่สำคัญ	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู	ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู	ข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม
กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู	เป็นการสื่อสารที่สร้างความเป็นกันเอง คู่กันเคยกันเหมือนพี่น้อง เหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน และใช้การสนทนาบาทในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป ภายใต้ความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีความจริงใจ เอื้ออาทร และต้องการช่วยเหลือหากเกิดเหตุการณ์ที่ตึงเครียดจะใช้วิธียุติการสนทนา พูดคุยโดยใช้เหตุผล ไม่ทำตามอารมณ์ รวมทั้งต้องรับความเข้าใจทุกครั้งก่อนการสื่อสาร		การสื่อสารในระหว่างทำกิจกรรมฟื้นฟูมีลักษณะคล้ายการสื่อสารในห้องเรียน โดยเจ้าหน้าที่ฯ มีความใกล้ชิดเป็นผู้นำและศูนย์กลางของการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สมาชิกผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูค่อนข้างตั้งใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมรวมทั้งกล้าเปิดเผยความรู้สึกนึกคิดด้วยคำพูดที่สุภาพจริงใจในการได้ตอบการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ฯ ส่วนการสื่อสารโดยทั่วไปจะเป็นแบบพี่น้อง เจ้าหน้าที่ฯ ให้ความคุ้นเคยเป็นกันเอง สมาชิกจึงสื่อสารแบบสบาย ๆ แต่ยังคงอยู่ภายใต้ความเคารพนับถือต่อเจ้าหน้าที่ฯ

ประเด็นที่สำคัญ	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู	ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม กับผู้เข้าร่วมการบำบัดฟื้นฟู	ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ แบบไม่มีส่วนร่วม
รูปแบบการดำเนินชีวิต (Life style)	สมาชิกจะดำเนินชีวิตประจำวันโดยปฏิบัติตามตารางกิจกรรมของแต่ละเฟส รวมทั้งการดำเนินชีวิตที่มีความเป็นระเบียบแบบแผน รู้จักดูแลเอาใจใส่ตนเอง และคนรอบข้างในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี	การดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปตามตารางกิจกรรมของแต่ละเฟส ทั้งนี้การดำเนินชีวิตปัจจุบัน จะเป็นระบบระเบียบแบบแผน ดูแลใส่ใจตนเองในทุก ๆ เรื่องมากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากในช่วงที่ติดยาเสพติดเป็นอย่างมาก	สมาชิกทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามตารางกิจกรรมของแต่ละเฟสอย่างตรงต่อเวลา นอกจากนี้สมาชิกยังมีระเบียบวินัยในหลาย ๆ ด้าน ทั้งเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม ตลอดจนสามารถดูแลตนเองได้ดี ส่งผลให้มีบุคลิกภาพดีและวางตัวได้อย่างเหมาะสม
ทักษะชีวิต (Life skill)	เมื่อสมาชิกได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จากการบำบัดฟื้นฟู จะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านความคิด จิตใจ ตลอดจนพฤติกรรมกรรมแสดงออก โดยสมาชิกจะมีความคิดและจิตใจที่เข้มแข็งมากขึ้น มองจุดดีของตัวเอง คิดที่จะปรับปรุง เปลี่ยนแปลงข้อบกพร่องของตนเองให้ดียิ่งขึ้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้มาก รู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งจากมุมมองของตนเองและพยายามเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นในขณะเดียวกัน อีกทั้งยังกลัวที่จะเผชิญและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ โดยความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะส่งผลให้สมาชิกมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมอื่น ๆ ตามมาด้วย	จากการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู ส่งผลให้สมาชิกมีการเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนากระบวนความคิด การควบคุมตนเอง ทั้งทางด้านความคิด จิตใจ อารมณ์ ตลอดจนพฤติกรรมกรรมกรรมแสดงออก โดยสิ่งที่สำคัญได้แก่ การพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง การควบคุมความคิดและพฤติกรรมกรรมของตนเองให้ได้ การปรับตัวให้เข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อมหรือสภาวะต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานการณ์ที่อยู่ภายใต้ความกดดัน จะต้องมีความพร้อม และกล้าที่จะเผชิญ ยอมรับ หรือพยายามหาทางแก้ไขปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี และที่สำคัญที่สุด สมาชิกจะพึงระลึกอยู่เสมอว่า ไม่ควรประมาทในเรื่องยาเสพติด	สมาชิกกล้าเปิดเผยตนเองกับผู้อื่น เริ่มจากการหักทศย พูดคุยด้วยคำพูดที่สุภาพ เรียบร้อย แสดงออกถึงความมีอัธยาศัยไมตรี มีน้ำใจต่อผู้อื่น รวมทั้งเข้าหากันเยื่อใยในบทสนทนา นอกจากนั้นยังสามารถสังเกตได้ว่า สมาชิกมีความละเอียดรอบคอบ สุขุม คิดก่อนที่จะพูดในเรื่องต่าง ๆ และสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างชัดเจนเป็นอย่างดี

ประเด็นที่สำคัญ	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่บ้านวัดหินผุ	ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม กับผู้เข้าร่วมการบ้านวัดหินผุ	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แบบไม่มีส่วนร่วม
<p>การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หินผุ</p>	<p>ในระยะแรก ๆ การให้ควม ร่วมมือในกิจกรรมหินผุของ สมาชิกยังไม่เต็มที่เท่าที่ควร แต่ทุกคนจะพยายามทำ กิจกรรมแม้จะรู้สึกไม่เต็มใจ นัก เนื่องจากสมาชิกยังปรับ ตัวไม่ทัน และยังไม่เห็น ประโยชน์ในการทำกิจกรรม หินผุ แต่เมื่อสมาชิกอยู่หินผุ ต่อไปสักระยะหนึ่งจะเกิดการ เรียนรู้ สามารถปรับตัวให้เข้า กับสภาพแวดล้อมในบ้าน พิชิตใจได้ จึงส่งผลให้ สมาชิกเริ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจและสมัครใจ เนื่องจากตระหนักถึงความ เปลี่ยนแปลงของตนเองใน หลายด้านไปในทิศทางที่ดีขึ้น</p>	<p>ในระยะแรก ๆ สมาชิกส่วน ใหญ่จะยังไม่สมัครใจหรือ พึงพอใจที่จะมีส่วนร่วมใน กิจกรรมหินผุ โดยสืบเนื่อง มาจากปัจจัยหลายประการ เช่น ความเบียดเบียน การ ไม่ชอบยุ่งกับผู้อื่น การไม่ ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ หรือไม่ เห็นประโยชน์ในการทำ กิจกรรมหินผุ ดังนั้นการมี ส่วนร่วมในกิจกรรมจึงเป็นไป ในลักษณะที่สมาชิกฝืนใจทำ แต่เมื่อได้ใช้เวลาในการบ้าน วัดหินผุไปสักระยะหนึ่ง จึงเกิด การยอมรับ ตระหนัก และ เข้าใจถึงประโยชน์ที่จะได้รับ จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ จากนั้นการมีส่วนร่วมของ สมาชิกจึงค่อย ๆ เพิ่มขึ้น ขึ้น ซึ่งแต่ละคนจะใช้เวลาใน การปรับตัวดังกล่าวมากน้อย แตกต่างกันไป</p>	<p>สมาชิกส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่ จะพึงพอใจต่อการเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ โดยสังเกต ได้จากการกระตือรือร้น เตรียมตัวที่จะเข้าห้อง กิจกรรม และเข้าร่วมกิจกรรม อย่างตรงต่อเวลา นอกจากนี้ ในขณะเข้าร่วมกิจกรรม สมาชิกจะตั้งใจรับฟังและ แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมกันไปด้วย</p>
<p>ทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติด</p>	<p>สมาชิกส่วนใหญ่ยังคงไม่ มั่นใจในการเลิกยาเสพติด และยังมีความลังเลใจในระยะ แรก เนื่องจากตลอดเวลาที่ สมาชิกพยายามเลิกยาเสพติด มาก่อนนั้นไม่เคยประสบผล สำเร็จ ประกอบกับการมี จิตใจไม่เข้มแข็ง และไม่</p>	<p>ในช่วงที่ติดยาเสพติดนั้น สมาชิกก็ตระหนักถึงโทษของ ยาเสพติด แต่ส่วนใหญ่ยัง ขาดความตั้งใจจริงที่จะเลิกยา เสพติดให้ได้ เนื่องจากติดใจ ในการเสพยาเป็นหลัก และ คิดว่า การเลิกยาเสพติดเป็น เรื่องที่ยากลำบาก และทรมาน</p>	

ประเด็นที่สำคัญ	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟู	ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม กับผู้เข้าร่วมการบำบัดฟื้นฟู	ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ แบบไม่มีส่วนร่วม
	<p>สามารถจัดการกับความรู้สึกที่ อยากเสพยาได้ แต่เมื่อได้รับ การบำบัดฟื้นฟูแล้ว สมาชิก จะค่อย ๆ มีความมั่นใจต่อ การเลิกยาเสพติดมากขึ้น รวมทั้งมีทัศนคติที่ดี แต่ใจว่า ตนเองต้องการเลิกยาให้หาย ขาด ถึงแม้บางครั้งจะมีความ รู้สึกอยากเสพยาอยู่บ้าง แต่ก็ สามารถจัดการกับความรู้สึก ของตนเอง ความคุมตนเองได้ มากขึ้น</p>	<p>สำหรับตนเอง แต่เมื่อได้เข้า รับการบำบัดฟื้นฟูในระยะ เวลาพอสมควรแล้ว สมาชิก ส่วนใหญ่จะมีความมั่นใจที่จะ เลิกยาเสพติดให้หายขาดมาก ยิ่งขึ้น เติบโตถึงคุณค่าของ การเลิกยาเสพติดอย่างแท้จริง ไม่ติดอยากกลับไปเสพยา ภูมิใจที่ตนเองมุ่งมั่นในการ เลิกยาได้เป็นอย่างดี อย่างไร ก็ตาม สมาชิกจะไม่ประมาท ในเรื่องของยาเสพติด ทั้งใน ระหว่างเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู และหลังจากผ่านการบำบัด ฟื้นฟูไปแล้ว</p>	
<p>ความมุ่งมั่นในชีวิต</p>	<p>ในกิจกรรมฟื้นฟู เจ้าหน้าที่ จะทราบถึงความมุ่งมั่นใน ชีวิตของสมาชิกแต่ละคน ซึ่ง มีทั้งเป้าหมายทางการศึกษา การประกอบอาชีพ หรือ ความตั้งใจอื่น ๆ และพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ที่ผ่านการ บำบัดฟื้นฟูแล้ว สามารถ ปฏิบัติตนตามความมุ่งมั่นที่ ตั้งใจไว้ได้เป็นอย่างดี บาง คนได้กลับไปศึกษาต่อใน ระดับสูง บางคนสามารถ ทำงานได้ก้าวหน้า ประสบ ความสำเร็จ และที่สำคัญ สมาชิกสามารถประพฤติตน อยู่ในสังคมภายนอกได้อย่าง เหมาะสมเป็นอย่างดี</p>	<p>จากการบำบัดฟื้นฟู ส่งผลให้ สมาชิกมีความมุ่งมั่นในชีวิต มากขึ้น โดยเริ่มจากความ มุ่งมั่นที่จะเลิกยาเสพติดให้ หายขาดและไม่กลับไปเสพยา ความมุ่งมั่นในเรื่องการศึกษา รวมทั้งการประกอบอาชีพตาม ความถนัดและความพึงพอใจ ของแต่ละคน อย่างไรก็ตาม สมาชิกทุกคนล้วนมีเป้าหมาย ในชีวิตที่เป็นพื้นฐานเหมือน กันคือ อยากจะเป็นคนดีต่อ ครอบครัว คนรอบข้างและ สังคม เพื่อให้ชีวิตดำเนิน ต่อไปอย่างมีคุณค่า มีชีวิต ใหม่ที่ดีขึ้น ตลอดจนได้รับ สิ่งที่เคยขาดหายไปกลับคืนมา</p>	

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า การรักษามือติดยาเสพติดด้วยวิธีการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจ สามารถช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดเลิกยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกระบวนการบำบัดฟื้นฟูนั้นเป็นการบูรณาการการรักษา ที่ส่งผลให้สมาชิกผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ระบบความคิด ทักษะชีวิต และ พฤติกรรม โดยปรับเปลี่ยนไปในแนวทางที่เหมาะสม ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่ากระบวนการบำบัดฟื้นฟูจะเน้นในเรื่อง กิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ โดยมีกระบวนการสื่อสารเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัจจัยสำคัญ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟูได้ใช้ กลยุทธ์การสื่อสารที่เหมาะสมกับสมาชิกผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึง ส่งผลให้สมาชิกมีรูปแบบการดำเนินชีวิต (Life Style) ทักษะชีวิต (Life Skill) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ฟื้นฟู ตลอดจนมีทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติด และความมุ่งมั่นในชีวิตที่ดียิ่งขึ้น จึงเห็นได้ว่ากลยุทธ์การ สื่อสารส่งเสริมให้สมาชิกมีโอกาสหายขาดจากการติดยาเสพติด เนื่องจากเกิดการปรับเปลี่ยนโดยมีการดำเนินชีวิต ที่ไกลห่างจากยาเสพติด และพร้อมจะกลับเข้าสู่สังคมได้โดยปลอดภัย อย่างไรก็ตามหากสมาชิกละเลยในสิ่งที่ ได้รับการฝึกฝน และปลูกฝังจากการบำบัดฟื้นฟูก็สมารถที่จะกลับไปเสพซ้ำได้เช่นเดียวกัน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้อง และสัมพันธ์ กับผลการวิจัยในครั้งนี้ โดยสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ในกระบวนการบำบัดฟื้นฟู พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่บำบัดฟื้นฟูเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผล ให้การบำบัดฟื้นฟูเกิดประสิทธิผล ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ฯ เป็นสื่อบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารเพื่อ โน้มน้าวใจ และจุดใจสมาชิกผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อฟัง และปฏิบัติ ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ฯ ซึ่งผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับประเด็นเกี่ยวกับลักษณะของสื่อบุคคล โดย กมาร์ตัน สุรวัฒนา (2534) ระบุว่า "สื่อบุคคลเป็นสื่อที่มุ่งเน้นการสื่อสารแบบยุควิถี (Two - Way Communication) จึงทำให้มีความชัดเจนกว่าสื่ออื่น ๆ หากผู้รับสารมีความเชื่อถือในตัวผู้ส่งสาร จะทำให้การ สื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น และปริมาณของพฤติกรรมตอบสนองในขณะที่ทำการสื่อสารเกิดขึ้นในระดับสูง" และทั้งนี้เจ้าหน้าที่ฯ ในฐานะที่เป็นสื่อบุคคลจึงมีอิทธิพลต่อการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ไปยังสมาชิกโดยผ่าน กิจกรรมฟื้นฟู ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลจากเจ้าหน้าที่ฯ ส่งผลให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นกันเอง เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา และสามารถโน้มน้าวใจให้มีพฤติกรรมตอบสนองที่ดีตามมา จะเห็นได้ว่าผลที่ได้รับ ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิด และทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล โดย Lazarsfeld and Menzel (1986) ระบุว่า "การสื่อสารระหว่างบุคคลทำให้ผู้พูดกับผู้ฟังเกิดความเป็นกันเอง และทำให้ผู้ฟังยอมรับ ความคิดเห็นของผู้พูดได้ง่ายขึ้น จึงง่ายต่อการชักจูงใจ โน้มน้าวใจให้คล้อยตาม และผู้รับสารส่วนใหญ่ผู้มัก จะเชื่อถือในข้อตัดสินใจ หรือความคิดเห็นของผู้ที่เขารู้จัก และนับถือมากกว่าบุคคลที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนการติดต่อ สื่อสาร"

เดิมทีน่าจะก่อนที่จะเข้ามารับการบำบัดฟื้นฟู หรืออยู่ในระหว่างการบำบัดฟื้นฟูในระยะเฟสต้น ๆ สมาชิกยังคงมีความรู้สึก และทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเลิกยาเสพติด เพราะยังมีความพอใจต่อรสชาติของยาเสพติด และไม่คิดอยากจะเลิกยาได้อย่างแท้จริง แต่เมื่อได้เข้ามารับการบำบัดฟื้นฟูสักระยะหนึ่ง จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติดไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องด้วยปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ กระบวนการบำบัดฟื้นฟู กิจกรรมกลุ่มฟื้นฟูต่าง ๆ การมีชีวิตอยู่ในชุมชนบำบัด ซึ่งเป็นสิ่งครบครันที่มารวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือ พึ่งพาซึ่งกันและกัน และสิ่งสำคัญที่สุดคือกลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่ฯ จะเป็นไปด้วยการชักจูง โน้มน้าวใจ ใช้การหวานล่อม และพยายามประนีประนอมเพื่อชี้แจงให้เห็นประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับ ผลการวิจัยดังกล่าวจึงมีความสอดคล้อง เชื่อมโยงกับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติของ Moquire (1968) ซึ่งได้ระบุว่า "สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากสารโน้มน้าวใจ การที่บุคคลได้รับสารที่มีการชี้แจง ข้อโต้แย้งของบุคคล และทำให้เห็นว่าบุคคลจะต้องยอมคล้อยตามสาร"

สำหรับเป้าหมายและความมุ่งหวังในชีวิตนั้น สมาชิกทุกคนมีความมุ่งหวังที่จะกลับไปศึกษาต่อ หรือทำงานทำต่อไปเพื่อช่วยเหลือตนเอง และครอบครัว ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ฯ ได้พยายามปลูกฝังให้สมาชิกมีความมุ่งหวังในชีวิตหลังจบโปรแกรมการบำบัดฟื้นฟู เพื่อจะทำให้สมาชิกสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีบทบาท หน้าที่ต่าง ๆ อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งระบบความคิด และพฤติกรรมที่เหมาะสม ที่สำคัญจะช่วยลดโอกาสเสี่ยงต่อการกลับไปเสพซ้ำ และหายขาดได้

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการบำบัดฟื้นฟู จะสามารถช่วยให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูมีโอกาสหายขาดจากการติดยาเสพติดด้วยการกระบวนการสื่อสาร เนื่องจากสมาชิกมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง และมีความยับยั้งชั่งใจ ตลอดจนมีการปรับระบบความคิดที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ทัศนคติคุณภาพจิตใจ และนำไปสู่พฤติกรรมต่อต้านยาเสพติด จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของวารวรณ์ สยนาพันธ์ (2530) ที่ได้ศึกษาเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านจิตใจของผู้ติดยาเสพติด โดยระบุว่า "ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านจิตใจโดยการทำจิตบำบัด และการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพ พฤติกรรม ตลอดจนมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้นมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฟื้นฟูฯ" นอกจากนี้ยังมีความเชื่อมโยงถึงแนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพโดยสมบูรณ์ของบุคคล ซึ่ง Ch'ien James and Zaakon, Fred (1994) ระบุว่า "การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดที่ได้ผ่านขั้นตอนการถอนพิษยาแล้ว ให้มีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ที่ดีขึ้น เกิดความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และงานอาชีพโดยการปรับเปลี่ยนค่านิยม ปรับบุคลิกภาพให้เข้ากับสังคมได้ การปรับระบบความคิด และพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีชีวิตที่ดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความพอใจ และภาคภูมิใจในตนเอง"

การเปลี่ยนแปลงความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม " อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Katz and Stotland (1955) ระบุว่า "ทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความคิด หรือความรู้ ความเข้าใจ ด้านอารมณ์ ความรู้สึก และทางด้านพฤติกรรมการแสดงออก "

ทั้งนี้ผลที่ได้รับแสดงให้เห็นว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเลิกยาเสพติด และมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด อีกทั้งยังสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างคนปกติทั่วไป เมื่อกลับเข้าสู่สังคมจะมีชีวิตที่ปลอดภัยมากขึ้น และให้คุณค่ากับตัวเอง มีความมุ่งมั่นในชีวิตที่จะสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง ผู้อื่น และสังคมต่อไป โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ โดยประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) กล่าวว่า "ทัศนคติเชิงบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึกหรืออารมณ์จากสภาพจิตใจได้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือเรื่องราวต่าง ๆ " และเชื่อมโยงกับแนวคิดของ Katz and Stotland (1955) ระบุว่า "เมื่อบุคคลมีความรู้สึกในด้านบวก พฤติกรรมที่แสดงออกก็จะเป็นไปในทิศทางที่ดี "

เมื่อสมาชิกเริ่มมีทัศนคติที่ดีต่อการเลิกยาเสพติด จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และมุ่งมั่นที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในขอบเขต ไม่ประมาทกับยาเสพติด ไม่คิดที่จะพึ่งพายาเสพติด แม้จะมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้จะมีวิธีการปรับเปลี่ยนการแก้ไขปัญหาลงมืออย่างมีสติมากขึ้น ไม่ตามอารมณ์เหมือนครั้งที่ใช้ยาเสพติด ซึ่งผลดังกล่าวได้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติโดย Fishbien (1967) กล่าวว่า "ทัศนคติเป็นการโน้มน้าวที่ เกิดจากการเรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ในทางสนับสนุนหรือไม่สนับสนุน ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนพฤติกรรม และเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคล " และ Garder Lindzey and Elliot Arson (1969) ระบุว่า "ทัศนคติ เป็นพลังสำคัญที่ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมออกมา "

การเกิดทัศนคติในแง่บวกต่างๆ ของสมาชิก ส่วนหนึ่งเกิดจากการให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ด้วยการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ฯ ซึ่งกระทำซ้ำบ่อยๆ จนเกิดเป็นความเคยชินและสร้างทัศนคติใหม่ไม่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า ส่วนหนึ่งส่งผลให้สมาชิกเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติดไปในทิศทางที่ดีขึ้น ได้แก่ การสังเกตและพิจารณาพฤติกรรมของสมาชิกรุ่นพี่เป็นแบบอย่าง เนื่องจากสมาชิกรุ่นพี่เป็นกลุ่มบุคคลที่สมาชิกมีความคุ้นเคยค่อนข้างมากและมีสภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้จึงมองว่ารุ่นพี่เป็นบุคคลที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจ เมื่อรุ่นพี่กระทำสิ่งใด ก็ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตาม เพื่อที่จะประสบผลสำเร็จในการเลิกยาเช่นเดียวกัน จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดทัศนคติ โดยประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) ได้กล่าวว่า "ทัศนคติเกิดจากการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ซึ่งการได้ติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นได้เช่นกัน และสิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติได้ "

ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ฯ พยายามฝึกฝน และปลูกฝังให้สมาชิกเกิดพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมให้ได้มากที่สุดทั้งในกิจกรรมกลุ่มฟื้นฟู และกระบวนการสื่อสารที่มีต่อกัน เพราะการมีส่วนร่วมของสมาชิกจะเป็นรากฐานที่สำคัญนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง แก้ไขตัวเองให้ประสบความสำเร็จในกระบวนการฟื้นฟู คือ เลิกยาเสพติดให้หายขาด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมจะส่งผลต่อการเลิกยาเสพติดได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลดังกล่าวได้สอดคล้องเกี่ยวกับแนวคิดการมีส่วนร่วม โดย Dasher and Sook ย่างใน Shirley A White with K Sadenandan Neir and Joseph Asceroft (1994) กล่าวว่า " ผู้ที่มีส่วนร่วมมีความเกี่ยวข้องกับทั้งด้านอารมณ์ และจิตใจ เปรียบเสมือนเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลแสดงความคิดเห็น เพื่อที่จะกระทำการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มได้ (Group Goal) "

ดังนั้นจากผลดังกล่าวแสดงให้เห็นได้อีกทางหนึ่งว่า เจ้าหน้าที่ฯ จะทำหน้าที่กระตุ้น ผลักดันให้สมาชิกเกิดการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยกลยุทธ์ และเทคนิคการสื่อสารในการโน้มน้าวใจ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ William Reeder (1963) โดยระบุว่า " บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุน กระตุ้น ยั่วยุ และจูงใจให้เกิดขึ้น "

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ จะสามารถทำให้สมาชิกเกิดการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูของสมาชิกจะฝึกฝนให้สมาชิกปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิต (Life Style) ที่เหมาะสม พลิกจากสภาพการดำเนินชีวิตของคนติดยาเสพติดมาเป็นการดำเนินชีวิตที่มีแบบแผน และเหมือนคนปกติทั่วไป การใช้ชีวิตในแต่ละวันจะต้องมีคุณค่า เป็นประโยชน์ สร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเกิดทักษะชีวิต (Life Skill) ที่ดี ทั้งในด้านดูแล รักษาและควบคุมตนเอง ให้ปลอดภัยจากยาเสพติด การปฏิเสธยา การจัดสรรความคิดให้เป็นระบบ ฝึกการกำจัดความรู้สึกที่ไม่ดี เอาชนะใจตนเอง ไม่ตามอารมณ์ และมีความเป็นเหตุเป็นผล ฯลฯ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสมาชิกได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ ซึ่งทักษะการดำเนินชีวิตที่ได้รับนั้น จะเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตให้กับสมาชิกทั้งในระบอบความคิด และพฤติกรรมการแสดงออก ตลอดจนทำให้การดำเนินชีวิตของสมาชิกไกลห่าง และปลอดภัยจากยาเสพติดได้เป็นอย่างดี

เมื่อสมาชิกได้รับประโยชน์จากการดำเนินชีวิตตามกระบวนการบำบัดฟื้นฟู และเกิดทักษะชีวิตที่มีคุณค่าต่าง ๆ จึงส่งผลให้สมาชิกเกิดความพึงพอใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อการเลิกยาเสพติด ไม่ลังเลต่อการเลิกยาเสพติดเหมือนกับในระยะแรกๆ ที่เข้ามารับการบำบัดฟื้นฟู จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกมีความรู้สึกมั่นใจที่จะเลิกยาเสพติดมากขึ้น และคิดว่า การเลิกยาเสพติดเป็นสิ่งที่มีความหมาย รวมทั้งไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด สมาชิกจะพยายามปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎ ระเบียบของบ้านพิชิตใจ มีส่วนร่วมในกิจกรรมฟื้นฟูอย่างเต็มที่ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ โดยจุมพล รอดคำดี (2532) กล่าวว่า " การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดของมนุษย์นั้นมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงใน 3 ระดับ คือ

ปรับตัวได้ดีเท่าที่ควร จึงมีทัศนคติที่ไม่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรม และหากหลีกเลี่ยงกิจกรรมไม่ได้ก็จะมีส่วนร่วมแบบผินใจ ไม่อยากทำ แต่ต้องจำใจเพราะเป็นชาติภคกลุ่ม หากไม่ทำตามจะกลายเป็นคนแปลกแยก เกรงว่าคนอื่นจะตำหนิได้ หรือในบางกรณีสมาชิกจำใจต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ฟื้นฟู เนื่องด้วยเจ้าหน้าที่ฯ เป็นผู้อาวุโส มีกรรมรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ เมื่อได้คำแนะนำก็ควรจะต้องประพฤติ ปฏิบัติตาม ประกอบกับไม่ต้องการให้เสียความรู้สึกต่อกัน ถ้าหากไม่เคารพ เชื่อฟังเจ้าหน้าที่ฯ ซึ่งผลดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดการมีส่วนร่วม โดยระบุว่า - ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้งๆ ที่ยังไม่เกิดศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ - ซึ่งก็ได้กล่าวมาในข้อได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo - Participation) แต่ทั้งนี้สมาชิกในระยะต้น ๆ จะสามารถปรับปรุงได้ดีขึ้นในลำดับต่อมา เมื่อได้ใช้ระยะเวลาในการบำบัดฟื้นฟูสักระยะหนึ่ง มองเห็นประโยชน์ และการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของตนเองและเพื่อน ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine - Participation) ได้ในภายหลัง

ทั้งนี้ในการมีส่วนร่วมนั้น สมาชิกจะถูกฝึกฝนให้เรียนรู้ตนเอง ค้นหาข้อบกพร่องของตนเอง และช่วยเหลือให้คำแนะนำ ตักเตือนถึงข้อเสียของผู้อื่นในกลุ่มด้วยเช่นกัน เนื่องจากสมาชิกจะให้การดูแล และใส่ใจปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน นอกจากนี้เมื่อทราบว่าปัญหาเกิดขึ้น สมาชิกจะต้องช่วยกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหานั้น ๆ ที่ทำให้เกิดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาตามมา เพื่อหาแนวทาง แก้ไข ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงต่อไป อันจะส่งผลให้ปัญหาต่าง ๆ ได้รับการคลี่คลาย หรือขจัดให้หมดไปได้ด้วยตนเอง และการช่วยเหลือจากกลุ่ม ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะสัมพันธ์กับแนวคิด และทฤษฎีการมีส่วนร่วมโดย อकिन รหัสพันธ์ (2525) ได้ระบุว่า "รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน จะเป็นไปในลักษณะการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และแนวทางต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา" นอกจากนี้สมาชิกจะร่วมกันรับผิดชอบ การกระทำของตนเอง และกลุ่ม ถ้าหากผิดพลาดจะต้องช่วยเหลือแก้ไขต่อไป ไม่ให้ผู้อื่นรับผิดชอบแทน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีการมีส่วนร่วมโดยยิววัฒน์ วุฒินธิ (2526) ได้กล่าวว่า "การมีส่วนร่วมจะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมกันคิดริเริ่ม พิจารณาการตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคคล"

นอกจากนี้ผลการวิจัย พบว่า ในการเข้ากลุ่มร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิก ได้แก่ กลุ่มประชุมเข้าที่มานต่าง ๆ ตลอดจนจัดงานพิเศษในโอกาสวันสำคัญ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันปีใหม่ของบ้านพิชิตใจ ฯลฯ เจ้าหน้าที่ฯ จะเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีอิสระ ทั้งการนำเสนอ และการแก้ไขปัญหาร่วมกับเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อฝึกฝนให้สมาชิกได้มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีประโยชน์ และมีคุณค่าเพื่อส่วนรวม และตนเอง สามารถทำให้เกิดการพัฒนากระบวนการความคิดได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลดังกล่าวมีความสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ William Erwin (1976) โดยระบุว่า "การมีส่วนร่วมเป็นการบวนการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ใช้ความคิดอย่างสร้างสรรค์ และมีความชำนาญในการแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม"

แรงสนับสนุนและคำชี้แนะจากกลุ่มเพื่อนมักจะได้รับการยอมรับที่เร็วกว่า พลังการเรียนรู้จะหลั่งไหลมาอย่างเสรีมากขึ้น "

เมื่อเจ้าหน้าที่ ได้นำกลยุทธ์การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ มาปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสมาชิก พบว่าการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมพื้นฟูต่าง ๆ ในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งกิจกรรมพื้นฟูในตารางประจำวันนับเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการบำบัดฟื้นฟู ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเพื่อการฟื้นฟูนั้น จะส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งระบบความคิด และพฤติกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้ตนเองรวมไปถึงครอบครัว ได้รับรู้ถึงข้อดี และข้อเสียเพื่อการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น พลังกลุ่มจะเป็นสิ่งผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี ทำให้เกิดความเข้าใจต่อกัน แสดงสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน รวมไปถึงสมาชิกจะให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคล โดยวินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรคุณกุล (2522) ได้ระบุว่า " การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเอง การอยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นในกลุ่ม จะมีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตนเองได้ดีขึ้น ทั้งยังเกิดความเข้าใจผู้อื่น รู้จักซึ่งกันและกัน ตลอดจนทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะมนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยกัน " อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักการที่กล่าวไว้ว่า " กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาบุคคลได้ เพราะว่าการเรียนรู้โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ บุคคลจะได้รับประสบการณ์โดยตรง ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลซึ่งประทับใจมากกว่าการสอนบุคคลให้มีการพัฒนาตนเองโดยใช้วาจาเพียงอย่างเดียว "

กิจกรรมฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่ติดยาเสพติดให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้ปัจจัยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพื้นฟูต่าง ๆ ของสมาชิกก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ จึงได้พยายามนำกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการชี้แจง แนะนำ อธิบาย และโน้มน้าวใจมาใช้ในการเกิดประโยชน์ เพื่อให้สมาชิกเกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ ตามลักษณะและประเภทของกิจกรรม หากสมาชิกขาดการมีส่วนร่วม ก็จะสามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่าการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ นั้นยังมีข้อบกพร่อง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกจะขึ้นอยู่กับความศรัทธาเชื่อถือ และการยอมรับเจ้าหน้าที่ โดยเจ้าหน้าที่ จะต้องใช้การสื่อสารเพื่อให้เกิดความศรัทธา หากสมาชิกมีความศรัทธามาก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ข้อเท็จจริงดังกล่าวมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับแนวคิด และทฤษฎีการมีส่วนร่วมโดยนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) กล่าวว่า " ความศรัทธาที่มีต่อบุคคลที่น่าเชื่อถือ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ "

นอกจากนี้พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ในระยะเฟส 2 ขึ้นไป จะแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพื้นฟูด้วยความเต็มใจ และสนใจ เพราะได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของตนเองที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมพื้นฟูและมีแนวโน้มที่ดีขึ้นอีกตามลำดับ แต่ในขณะเดียวกันสมาชิกในระยะต้น ๆ ยังขาดการมีส่วนร่วม เพราะยังไม่เห็นประโยชน์จากกิจกรรมพื้นฟู เนื่องจากยังคงใช้เวลาน้อยในการบำบัดฟื้นฟู ประกอบกับยังไม่สามารถ

การบำบัดฟื้นฟูในสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ประเภท (บ้านพิชิตใจ) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) เข้ามามีกระบวนการในการช่วยเหลือฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ติดยาเสพติด ชุมชนบำบัดเป็นชุมชนหนึ่งที่มีการรวมตัวของสมาชิกผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู เพื่อการอยู่ร่วมกัน อาศัย และพึ่งพากัน เพื่อให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถเพิ่มโอกาสให้หายขาดจากยาเสพติด ด้วยกระบวนการบำบัดฟื้นฟู การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหมดทุกรูปแบบ โดยผ่านการสื่อสารเป็นสื่อเชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งหลักการดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับ และสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน โดยชิรวอร์นิงเจอร์ (2538) ได้กล่าวว่า " ชุมชน หมายถึง หน่วยงานสังคมขนาดหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นกลุ่มก้อนอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีความเป็นเอก และสภาพความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน มีความรู้สึกนึกคิด และผลประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกส่วนใหญ่ได้ " อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dwight Anderson (1952) ได้กล่าวว่า " ชุมชนที่แท้จริงประกอบด้วยบุคคลซึ่งมีความสนใจร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันที่จะดำเนินการร่วมกันให้ได้รับความสำเร็จ "

ดังนั้นเจ้าหน้าที่ จึงได้นำหลักการสื่อสารในชุมชนบำบัดมาใช้ในการบำบัดฟื้นฟู และพบว่า การสื่อสารในชุมชนบำบัดส่งผลให้สมาชิกกล้าเปิดเผย และสื่อสารอย่างเป็นธรรมชาติมากขึ้น อีกทั้งยังให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อน สามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาทางด้านความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมในด้านการศึกษาเสพติด การบำบัดฟื้นฟู ฯลฯ ให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นเพื่อปรับปรุงเป็นคนใหม่ที่มีศักยภาพ ซึ่งนับได้ว่าเป็นกลยุทธ์การสื่อสารของเจ้าหน้าที่ ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้รับดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดหลักการชุมชนบำบัดโดยกองบำบัดรักษา ปปส. (2536) ได้กล่าวไว้ว่า " ชุมชนบำบัดได้อาศัยกระบวนการทางสังคมเข้ามาช่วยเหลือ เพราะคนเราจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้โดยสังคมเพื่อพัฒนาผู้ติดยาเสพติด ให้เปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมให้เป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม "

นอกจากนี้การสื่อสารในชุมชนบำบัดจะมีคนให้สมาชิกรักกัน และเป็นครอบครัวเดียวกัน สมาชิก รุ่นที่จะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับรุ่นน้อง เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่เหมาะสม ไม่แกว่งนอกทางประพฤติตนเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว แบ่งปันความรัก ความอบอุ่น ทำให้เกิดความสนิทสนม กลมเกลียว และผูกพันกันมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวจะสอดคล้องกับแนวคิดชุมชนบำบัดโดยกองบำบัดรักษา ปปส. (2536) ระบุว่า " ชุมชนบำบัดจะเน้นการแก้ปัญหาทางจิตใจเป็นสำคัญด้วยการเลียนแบบพฤติกรรมที่ดี ด้วยความเชื่อที่ว่า ทุกคนสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นไปในแนวทางที่ดีเมื่อได้เห็นผู้ที่อยู่ในสภาพเดียวกัน จะเป็นแรงบันดาลใจให้เข้มแข็ง นำไปสู่การปรับปรุง และการอยู่รวมเป็นครอบครัวเดียวกัน อันจะสร้างความรัก ความผูกพัน ความห่วงใยให้เกิดขึ้น นำไปสู่การรักตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการใช้อิทธิพลกลุ่มเพื่อเป็นแรงเสริมให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เหมาะสม " อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับแนวคิดของ Zackon Fred (1992) โดยกล่าวว่า " การเรียนรู้ทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ จะใช้บนเส้นทางทางฟื้นฟูสภาพ คือการสร้างกลุ่มเพื่อนฝูง ที่กำลังฟื้นฟูสภาพ จำนวน 5-12 คน ก่อให้เกิดอิทธิพลในทางที่ดี มีตัวอย่างให้สามารถเลียนแบบได้ และ

สำหรับในแนวทางการแก้ไขปัญหากลุ่มนั้น หากพบว่ากลุ่มมีขนาดใหญ่เกินไป เจ้าหน้าที่ฯ จะต้องจัดสรรแบ่งเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้สมาชิกได้พูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้เพื่อที่จะนำแนวทางแต่ละกลุ่มมาทบทวนข้อสรุปอีกครั้งหนึ่ง จากผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับประเด็นเกี่ยวกับแบบแผนการสื่อสารในกลุ่ม โดยภิกษุณี อนวัชศิริวงศ์ (2534) ระบุว่า " การสื่อสารอาจจะปราศจากประสิทธิภาพได้ ถ้ากลุ่มมีขนาดใหญ่เกินไป ทำให้สมาชิกจำนวนมากไม่สามารถสื่อสารกันแบบซึ่งหน้าได้ ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มจะบรรลุความสำเร็จได้นั้น สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึงกัน "

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า สมาชิกจะเกิดการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้ดีด้วยการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยการสื่อสารจะช่วยในการกลมกลืน และทำให้เกิดการพัฒนาในแต่ละด้านได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของกานดา ช่วยเมือง (2542) ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม และรายบุคคลตามทฤษฎีเชิงจิตวิทยาความจริง ที่มีต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้ติดยาเสพติดระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ บ้านพิชิตใจ โดยระบุว่า " ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการให้คำปรึกษารายบุคคล และเป็นกลุ่ม จะมีการปรับตัวทางสังคมมากขึ้น "

จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกที่เรียนรู้ในระดับเฟสที่สูงขึ้นไป ได้ผ่านการฝึกฝนทั้งทางด้านระบบความคิด และพฤติกรรมด้วยกระบวนการสื่อสารในระดับที่มากกว่าพอสมควร ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนตัวเองเป็นคนที่มีคุณภาพ และศักยภาพที่พร้อมจะดำเนินชีวิตเป็นคนใหม่ที่ห่างไกลยาเสพติด จึงส่งผลให้ได้รับบทบาท และหน้าที่เสมือนเป็นรุ่นพี่ เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับรุ่นน้อง ให้คำแนะนำ ตักเตือนที่เป็นประโยชน์กับสมาชิกน้องใหม่ต่อไป ซึ่งผลที่ได้รับนี้มีความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับแนวคิดในประเด็นการสื่อสารในกลุ่ม ได้ระบุว่า " บุคคลในกลุ่มที่ได้รับการติดต่อสื่อสารมากเท่าไร ก็หมายถึงบุคคลที่จะกลายเป็นผู้นำของกลุ่มต่อไป "

เจ้าหน้าที่ฯ เป็นสื่อบุคคลของการสื่อสารในกลุ่ม ซึ่งระหว่างการทำงาน และสื่อสารกับสมาชิกนั้น โดยส่วนใหญ่จะได้รับการตอบรับจากสมาชิกในระดับที่ดี สมาชิกเกิดความพึงพอใจในการสื่อสารของเจ้าหน้าที่ฯ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ฯ พยายามใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่แสดงความจริงใจ เห็นอกเห็นใจ เข้าใจ ห่วงดี และอดทน มีความสม่ำเสมอในการสื่อสาร เพราะเนื่องจากความตั้งใจจริงที่อยากจะช่วยเหลือ ส่งผลให้สร้างความประทับใจให้กับสมาชิก ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ฯ จะเป็นผู้คอยดูแล ควบคุมสถานการณ์ภายในกลุ่ม สอดส่องความเรียบร้อย ที่สำคัญได้ใช้กระบวนการสื่อสารที่ก่อให้เกิดสมาชิกรักใคร่ ปกป้องต่อกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบำบัดฟื้นฟู นั่นก็คือ หายขาดจากยาเสพติด จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารในกลุ่ม โดยระบุว่า " กลุ่มที่ประสบผลสำเร็จในการสื่อสาร จะเกิดผู้นำ 2 ลักษณะคือ ผู้นำที่เอาการเอางาน และเป็นที่ยอมรับของสมาชิก และการติดต่อสื่อสารที่ดีนั้น ผู้นำควรจะเป็นผู้ประสานความสามัคคี และควรมีศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสาร "

นอกจากนี้การสื่อสารในกลุ่มนั้น เจ้าหน้าที่ฯ ได้ทำหน้าที่ทั้งเป็นศูนย์กลาง และไม่เป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารของสมาชิก ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรมที่เผชิญเช่นเดียวกัน โดยจะเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้การสื่อสารนั้นเกิดประโยชน์ และยังผลสำเร็จให้มากที่สุด เช่น ในกิจกรรมการเรียนการสอน การมอบหมายงาน การอบรม การสัมมนาต่าง ๆ รวมไปถึงการหาผู้รับผิดชอบในความผิด ฯลฯ เจ้าหน้าที่ฯ จะนิยมการสื่อสารประเภทมีศูนย์กลาง แบบวงล้อ เพราะจะทำให้การสื่อสารนั้นสำเร็จได้ในเวลาอันรวดเร็ว เป็นไปตามแผนกำหนดการ เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ฯ ควบคุมการสื่อสาร และให้การตัดสินใจโดยผ่านการนำเสนอจากสมาชิก ซึ่งสมาชิกไม่สามารถสื่อสารกันเองได้โดยตรง สำหรับกิจกรรมกลุ่มประชุมเข้า กลุ่มปรับความเข้าใจ กลุ่มเพื่อน กลุ่มทีมงานต่าง ๆ ฯลฯ เจ้าหน้าที่ฯ จะใช้การสื่อสารประเภทไม่มีศูนย์กลาง แบบทุกช่องทาง ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้บ่อย และมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างอิสระในชั่วโมงกิจกรรม ทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจ เพราะต่างได้มีส่วนร่วมในการสื่อสารอย่างเต็มที่ และทำให้สมาชิกเกิดศักยภาพทางการสื่อสาร ทั้งนี้ประเภทการสื่อสารในกลุ่มของเจ้าหน้าที่ฯ ที่ได้กล่าวถึงนั้นมีความสอดคล้องกับประเด็นรูปแบบศูนย์กลางการสื่อสารในกลุ่ม โดย Harold J. Leavitt (1978) ได้ทำการทดลองวิจัย และพบว่า "ประเภทของศูนย์กลางการสื่อสารในกลุ่มนั้น จะมีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการสื่อสารแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป หากเลือกใช้ได้อย่างถูกต้อง จะทำให้เกิดผลดีตามมาได้ ซึ่งพบว่า การสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง จะมีประโยชน์ในการสั่งงานจากสายบังคับบัญชา จึงทำให้การสื่อสารในกลุ่มเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่เสียเวลา สำหรับการสื่อสารแบบไม่มีศูนย์กลางนั้น เป็นการสื่อสารที่สนับสนุนให้สมาชิกในกลุ่มติดต่อกันโดยอิสระ ไม่มีใครตัดสินใจคนเดียว แต่จะร่วมกันคิด และแก้ไขปัญหามา ทุกคนในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction) คำนึงถึงการเอาใจใส่ และสร้างขวัญกำลังใจให้กับสมาชิกในกลุ่ม"

ทั้งนี้จากการสื่อสารในกลุ่มของเจ้าหน้าที่ฯ พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่เกิดความพึงพอใจในการสื่อสาร ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการสื่อสารมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยที่ได้รับนี้มีความสัมพันธ์กับแนวคิด และทฤษฎีการสื่อสารในกลุ่ม โดยพบว่า "ยิ่งมีการสื่อสารกันระหว่างสมาชิกมากเท่าไร จะทำให้กลุ่มพอใจมากขึ้นเท่านั้น และความพึงพอใจของสมาชิกมักจะสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร คือบุคคลที่มีการติดต่อกันมากจะเกิดความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจในกิจกรรมกลุ่มมากกว่าคนที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วม หรือติดต่อสื่อสาร" ดังนั้นเมื่อสมาชิกเกิดความพอใจในการสื่อสารแล้วก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เผชิญต่าง ๆ เป็นไปตามกระบวนการ ส่งผลให้สมาชิกร่วมมือกันแก้ไข ตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยดี ทั้งที่เป็นปัญหาส่วนตัว และปัญหาจากกลุ่ม สมาชิกจะช่วยเหลือ ดูแล เอาใจใส่ซึ่งกันและกันมากขึ้น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับแนวคิด และทฤษฎีการสื่อสารในกลุ่ม ได้กล่าวไว้ว่า "สมาชิกจะไม่มี การติดต่อสื่อสารกันเท่าที่ควร หากสมาชิกในกลุ่มไม่ได้มีโอกาสตัดสินใจในปัญหาของกลุ่ม และกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จในการสื่อสาร มักจะเป็นกลุ่มที่สามารถตกลง และตัดสินใจได้รวดเร็ว"

ทั้งนี้การสื่อสารระหว่างบุคคลของเจ้าหน้าที่ฯ จัดเป็นรูปแบบการติดต่อสื่อสารโดยตรง (Direct Contact) ซึ่งเจ้าหน้าที่ฯ จะเป็นผู้สื่อสารไปยังสมาชิกด้วยตัวเอง โดยวิธีการเข้าถึงแบบตัวต่อตัว เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มักจะแสดงความคุ้นเคย สนิทสนม และไว้วางใจกับเจ้าหน้าที่ Ex-Staff มากกว่าเจ้าหน้าที่ฯ คนอื่นๆ เนื่องจากต่างได้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ และเปรียบเสมือนเป็นพื้นที่ที่เคยมีประสบการณ์ด้านการติดยาเสพติด และได้รับการบำบัดฟื้นฟูมาก่อน จึงส่งผลให้เมื่อได้สื่อสาร พูดคุย อบรมให้คำแนะนำกับสมาชิกผู้นั้น จะได้รับการตอบรับในระดับที่ดี เพราะสมาชิกจะเกิดความรู้สึกเชื่อถือ ศรัทธา และเชื่อฟังในเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้มีการพูดคุยกัน ซึ่งผลดังกล่าวได้สอดคล้องกับแนวคิด และทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคลของ Lazarfeld and Menzel (1986) ได้กล่าวว่า " ผู้รับสารส่วนใหญ่จะเชื่อถือในข้อตัดสินใจ หรือความคิดเห็นของผู้ที่เขารู้จัก คุ้นเคย และนับถือมากกว่าบุคคลที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนการสื่อสาร "

นอกจากการสื่อสารระหว่างบุคคล เจ้าหน้าที่ฯ ได้นำกระบวนการสื่อสารในกลุ่มมาใช้ในการบำบัดฟื้นฟูผ่านกิจกรรมฟื้นฟูไปยังสมาชิก ซึ่งนับได้ว่าเป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่มีความสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้จะสามารถพิจารณาได้ว่ากลุ่มของสมาชิกผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อการบำบัด และการแก้ไขปัญหา ดังที่ William D. Brooks (1983) ได้แบ่งแยกประเภทของกลุ่มออกเป็น 5 ประเภท คือ กลุ่มปฐมภูมิ กลุ่มล่าถอย กลุ่มการศึกษา กลุ่มบำบัด และกลุ่มแก้ปัญหา สำหรับกลุ่มบำบัดเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเพื่อใช้เป็นการบรรเทาการแฉะแนว หรือแก้ไขปัญหาทางจิตใจ หรือพฤติกรรมของบุคคล ส่วนกลุ่มแก้ปัญหาเป็นกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเจาะจงเพื่อทำหน้าที่แก้ปัญหา ดำเนินการติดตามผล และประเมินผล ดังนั้นเจ้าหน้าที่ฯ จะต้องใช้กลยุทธ์การสื่อสารในกลุ่มให้เป็นไปในทิศทางการแก้ไขปัญหาการติดยาเสพติด และช่วยเหลือบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจของกลุ่มสมาชิกให้เข้มแข็ง กลับเป็นปกติเหมือนบุคคลโดยทั่วไป ซึ่งลักษณะการสื่อสารในกลุ่มของเจ้าหน้าที่ฯ มี 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารแบบทางเดียว (One - Way Communication) และการสื่อสารแบบสองทาง (Two - Way Communication) โดยจะนำไปใช้แตกต่างกันตามประเภท และลักษณะรูปแบบของกิจกรรมฟื้นฟู แต่ทั้งนี้กลยุทธ์ที่นิยมและใช้บ่อยมากที่สุด คือ การสื่อสารแบบสองทาง เนื่องจากการสื่อสารในลักษณะนี้เปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถสื่อสาร ได้ตอบ และแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความคิด และพฤติกรรมที่เหมาะสม และหากพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นจะได้ดำเนินการแก้ไข โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของสมาชิกในระหว่างการสื่อสาร ซึ่งนับได้ว่าเป็นวิธีการสื่อสารที่ได้ผลดีสำหรับการบำบัดฟื้นฟู ดังจะเห็นได้ว่าผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทิศทางการสื่อสารในกลุ่ม ซึ่งได้มีการทดลองเกี่ยวกับทิศทางการสื่อสารและพบว่า " การสื่อสารแบบสองทาง อาจจะดีกว่าการสื่อสารแบบทางเดียว แต่มีความถูกต้องมากกว่า การสื่อสารในกลุ่มจะใช้การสื่อสารแบบสองทาง เนื่องจากมีประสิทธิภาพมากกว่าการสื่อสารแบบทางเดียว ทั้งนี้เพราะการสื่อสารแบบสองทางนั้น ส่งผลให้ผู้ส่งสารสามารถรับรู้ถึงปฏิกิริยาย้อนกลับ (Feedback) ของผู้รับสารได้ทันที "

นอกจากนี้ยังพบว่าเจ้าหน้าที่ จะต้องปรับเปลี่ยน รวมทั้งปรับปรุงรูปแบบและวิธีการสื่อสารของตนเอง ให้เหมาะสมกับสมาชิกด้วยเช่นกัน ในกรณีความแตกต่างเรื่องวัยของสมาชิก และสถานการณ์ต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการสื่อสารในรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นวิธีการกำหนดเทคนิค และรูปแบบการสื่อสารที่ผันแปรตามลักษณะความแตกต่างของสมาชิกผู้รับสาร ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับแนวคิด และทฤษฎีดังกล่าวที่ได้ระบุว่า " การสื่อสารแบบเผชิญหน้ากันทำให้ผู้พูดสามารถดัดแปลงเรื่องราวต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟังได้ และเปิดโอกาสให้ผู้ส่งสารสามารถปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่ใช้ในการสนทนาได้ในเวลาอันรวดเร็ว หากเนื้อหาที่สนทนานั้นได้รับการปฏิเสธ "

อีกทั้งเจ้าหน้าที่ สามารถใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อจูงใจ โน้มน้าวใจให้สมาชิกปรับเปลี่ยนทัศนคติให้ดีขึ้นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งด้านการเลิกยาเสพติด การบำบัดฟื้นฟู การร่วมทำกิจกรรมฟื้นฟูต่าง ๆ ตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีขึ้น ไม่ต่อต้านกับเจ้าหน้าที่ ๆ และครอบครัว จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์ในประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อบุคคล โดยเสถียร เขยประทับ (2525) ได้ระบุว่า " สื่อบุคคลสามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกได้ "

การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ กับสมาชิกนั้น จะพยายามเน้นให้สมาชิกมีพฤติกรรมที่เปิดเผย สามารถเล่าเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างอิสระ ตลอดจนการซักถามพูดคุย ขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ ได้ตามความเหมาะสม หากเกิดความระแวงสงสัย ไม่เข้าใจ ก็สามารถแสดงความคิดเห็นได้ในทันที ซึ่งเจ้าหน้าที่ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นของสมาชิก เพราะเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้กระบวนการสื่อสารยังผลในทางบวก ทำให้เกิดความเข้าใจถึงความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรมตอบสนองของสมาชิกได้เป็นอย่างดี นำไปสู่การช่วยเหลือ และปรับปรุง แก้ไขในขั้นตอนต่อมา แต่ทว่าพบว่า การสื่อสารของเจ้าหน้าที่ ไม่ประสบความสำเร็จ สมาชิกขาดความสนใจ ไม่เชื่อฟัง ไม่ยอมรับ และไม่ปฏิบัติตามด้วยดี เจ้าหน้าที่ จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ รูปแบบการสื่อสารเพื่อให้ตรงกับลักษณะและพฤติกรรมของสมาชิกในแต่ละรูปแบบที่แตกต่างกันไป เช่น สมาชิกบางคนคือวัน ไม่เชื่อฟังแต่อย่างใด จะต้องใช้วิธีสื่อสารด้วยการหว่านล้อม ประนีประนอม ไม่รีบเร่ง หรือการรวบรวมรัตตคติความในทันที และที่สำคัญจะต้องไม่แสดงอารมณ์ในระหว่างการสื่อสาร สำหรับสมาชิกที่สามารถปรับตัวได้ค่อนข้างดี เกิดความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ มากขึ้น จะสามารถใช้การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาได้ ไม่ต้องพยายามรักษาความรู้สึกของสมาชิกมากนัก ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวได้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยเสถียร เขยประทับ (2525) ได้กล่าวไว้ว่า " การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารสองทาง ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถซักถาม ทำความเข้าใจและมีปฏิกิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจก็สามารถไต่ถาม หรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากผู้ส่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว ส่วนผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุง แก้ไขสารให้เข้ากับความต้องการ และความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน ตลอดจนมีระดับการตอบสนองสูง "

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ประเภท (บ้านพิชิตใจ) ซึ่งเป็นสถานที่ฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ติดยาเสพติดเพียงแห่งเดียวในเขตกรุงเทพมหานคร จึงอาจจะทำให้ข้อมูลการวิจัยไม่มีความหลากหลายในประเด็นต่าง ๆ ที่ศึกษาเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องมาจากสถานฟื้นฟู ฯ ในรูปแบบดังกล่าวยังมีจำนวนน้อยมาก เพราะภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนการบำบัดฟื้นฟูในสถานบำบัด และโรงพยาบาลต่าง ๆ จึงทำให้ผู้ติดยาเสพติดได้รับการรักษาเฉพาะทางร่างกายเท่านั้น แต่ไม่ได้ฟื้นฟูสภาพจิตใจต่อเนื่องกันอย่างครบถ้วน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป

1. สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงกระบวนการบำบัดรักษา และผลที่ได้รับจากการบำบัดรักษาเฉพาะอาการทางร่างกาย ซึ่งไม่เน้นการฟื้นฟูสมรรถภาพจิตใจที่มีการสื่อสารควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้รับโดยผ่านแบบสอบถามเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้มุมมองเกี่ยวกับบทบาทของการสื่อสารมีความชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องยังสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลทางด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพได้มากขึ้น

2. หลักการเกี่ยวกับชุมชนบำบัดเป็นแนวทางในการบำบัดฟื้นฟูผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านต่าง ๆ ให้กลับมามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งหลักการดังกล่าวถูกคิดค้นขึ้นในต่างประเทศ สำหรับในประเทศไทยนั้นพบว่ายังมีหน่วยงานที่นำหลักการชุมชนบำบัดไปใช้เพื่อพัฒนาบุคคลอย่างจริงจังเป็นจำนวนน้อยมาก ดังนั้นผู้ที่สนใจจะศึกษาถึงกระบวนการบำบัดฟื้นฟูในครั้งต่อไป อาจทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้หลักการชุมชนบำบัดในหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กหรือหน่วยงานคุมประพฤติบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กร หน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ

- ข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาล

1. จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาเรื่องยาเสพติดของชาตินั้นสืบเนื่องมาจากตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สังคมโดยรวมยังขาดความเข้าใจในปัญหาของผู้ติดยาเสพติดประกอบกับการวางแผนการในการป้องกัน และปราบปรามปัญหาเสพติดยังไม่รัดกุมเพียงพอ และขาดวิธีดำเนินการแก้ไขปัญหาย่างถูกต้องเหมาะสม ส่งผลให้ปัญหาเสพติดกลายเป็นปัญหาที่สำคัญในอันดับต้นของประเทศ อีกทั้งหวั่นความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยังความสูญเสียในหลาย ๆ ด้านตามมา นอกจากนี้ได้ประสบปัญหากับผู้ติดยาเสพติดที่พยายามเลิกแต่กลับไปเสพยาจนกลายเป็นวงจรชีวิต โอกาสที่จะเลิกยาเสพติดอย่างหายขาดจึงมีน้อย ดังนั้นหน่วยงานรัฐบาลจึงควรปรับปรุงวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีศักยภาพมากขึ้น โดยการเน้นให้ความสำคัญ และส่งเสริมการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจของผู้ติดยาเสพติดควบคู่ไปกับการบำบัดรักษาทางด้านสุขภาพร่างกาย รวมทั้งเพิ่มการป้องกันและปราบปรามการแพร่กระจายของยาเสพติดทุกประเภท เพื่อให้แนวทางการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพมากที่สุด

- ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรระหว่างประเทศ

1. ปัญหาเสพติดนับเป็นปัญหาสำคัญที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังประสบ ดังนั้นการบรรเทาปัญหาให้ได้ผลนั้น จึงควรมีการประสานและร่วมมือกันในระดับกว้าง ไม่จำกัดขอบเขตความรับผิดชอบอยู่เพียงภายในประเทศเท่านั้น แต่ทุก ๆ ประเทศจำเป็นต้องตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวร่วมกัน ทั้งนี้องค์ระหว่างประเทศจึงควรมีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ประชุมหรือ ตลอดจนหาข้อตกลงหรือผลักดันให้มีการวางแผนมาตรการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเด็ดขาด โดยร่วมดำเนินการพร้อมกันไปภายใต้การดูแลสอดส่องซึ่งกันและกันอย่างจริงจังต่อไป

- ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพได้อย่างแท้จริง สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจของผู้ติดยาเสพติดควรให้ความสำคัญในกระบวนการเพื่อการบำบัดฟื้นฟูเนื่องจากการปรับเปลี่ยนความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติดที่ได้ผลนั้น จะต้องอาศัยการสื่อสารมาเป็นปัจจัยผลักดันที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะการสื่อสารจะส่งเสริมให้บุคคลมีพัฒนาการที่ดีขึ้น ได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ สามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกิดการพัฒนาทางด้านความคิด จิตใจที่เหมาะสม นำไปสู่การลดพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ตลอดจนปรับปรุงเป็นคนใหม่ที่มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น

2. สำหรับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบในการพัฒนาบุคคลทางด้านต่าง ๆ ควรตระหนักถึงความสำคัญของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงาน และเน้นการฝึกอบรม แขนงแนวให้เกิดองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนจรรยาบรรณในวิชาชีพ ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีศักยภาพในการปฏิบัติงานจะเป็นกำลังสำคัญที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานเพื่อพัฒนาบุคคลของหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า สถานำบัตพื้นฟูสมรรถภาพทางด้านจิตใจ สำหรับผู้ติดยาเสพติด โดยเฉพาะนั้นยังมีจำนวนน้อยมาก ไม่เพียงพอสำหรับการรองรับจำนวนผู้ติดยาเสพติดที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักและเข้าใจถึงการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการเลิกยาเสพติดให้ได้ผลอย่างแท้จริง นอกจากนี้ สถานำบัตพื้นฟูที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันยังขาดการส่งเสริม สนับสนุนในหลายด้าน เช่น งบประมาณในการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมในส่วนของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีความหลากหลาย เครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ที่จำเป็น รวมทั้งบุคลากรเจ้าหน้าที่ซึ่งยังมีจำนวนน้อย ดังนั้นองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันหาแนวทางส่งเสริมให้มีสถานำบัตพื้นฟูเพิ่มมากขึ้น สนับสนุนให้มีทรัพยากรในหน่วยงานอย่างเพียงพอ ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ ถึงกระบวนการบำบัดฟื้นฟูไปสู่ประชาชนทั่วไปให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความตระหนัก และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในสังคมอย่างทั่วถึง

4. สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความสนใจในหลักการชุมชนำบัต อาจนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ภายในหน่วยงานตามความเหมาะสม แต่ทั้งนี้ควรมีความจริงจังและสม่ำเสมอในการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลในการพัฒนาทุก ๆ ด้านได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับบุคลากรภายในสถานำบัตพื้นฟู

1. บุคลากรที่สำคัญภายในสถานำบัตพื้นฟูนั้นได้แก่ "เจ้าหน้าที่บำบัตพื้นฟู" ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญของหน่วยงานที่จะดำเนินการ ปฏิบัติงาน ดูแลรับผิดชอบสมาชิกผู้เข้ารับการบำบัตพื้นฟูได้อย่างดีที่สุดใน เจ้าหน้าที่ที่รับหน้าที่ดังกล่าวจึงควรตระหนักถึงภารกิจที่สำคัญและบทบาทของตนเองที่จะมีต่อสมาชิก แสวงหาแนวทาง วิธีการที่เหมาะสมกับกระบวนการบำบัตพื้นฟูอยู่เสมอ ตลอดจนมีความอดทน และพยายามในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้สถานำบัตพื้นฟูที่ยังพอมืออยู่ในปัจจุบันนั้น มีคุณภาพและสามารถเป็นแบบอย่างให้กับหน่วยงานอื่น ๆ หรือที่จะจัดตั้งขึ้นในอนาคตได้ต่อไป

2. สมาชิกผู้เข้ารับการบำบัตพื้นฟูในสถานำบัตพื้นฟูต่าง ๆ ควรให้ความร่วมมือกับทางหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ มีความตั้งใจจริงที่จะพัฒนาตนเอง รวมทั้งให้การช่วยเหลือเพื่อน ๆ สมาชิกด้วยกันให้มากที่สุด โดยเฉพาะในสถานชุมชนำบัต ซึ่งทุกคนจะเป็นส่วนหนึ่งและมีบทบาทในกลุ่มสังคมนั้น ๆ การดำเนินการบำบัตพื้นฟูจึงจะประสบผลสำเร็จ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการเลิกยาเสพติดทั้งของหน่วยงานและสมาชิกเองได้เป็นอย่างดี

- ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันครอบครัว

1. สถาบันครอบครัวจัดได้ว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการกำหนดทิศทางของวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกภายในบ้าน ซึ่งเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุด ดังนั้นการให้ความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ ดูแลเอาใจใส่อย่างเหมาะสมภายในครอบครัวจึงนับเป็นวิธีการที่ดีที่สุด โดยจะมีภูมิคุ้มกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในสังคมได้เป็นอย่างดี สำหรับครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นผู้ติดยาเสพติดนั้น ควรจะมีความเข้าใจถึงปัญหาอย่างลึกซึ้ง ให้ความดูแลใส่ใจอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ และส่งเสริมให้สมาชิกนั้นได้เข้ารับการบำบัดรักษา พร้อมทั้งฟื้นฟูสมรรถภาพทางจิตใจควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้ครอบครัวจะต้องเป็นกำลังใจให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นแรงพลังผลักดันให้สมาชิกมีความเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาตนเองขึ้นเป็นคนใหม่ที่มีศักยภาพทัดเทียมกับคนทั่วไป ไม่หวนกลับไปพึ่งพายาเสพติด และเป็นที่ยอมรับในสังคม ส่วนครอบครัวที่ปลอดจากยาเสพติดแล้ว ก็ควรสร้างภูมิคุ้มกันให้กับบุตรหลาน หรือสมาชิกภายในครอบครัวต่อไป มีความระมัดระวัง รอบคอบ ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน เพื่อลดโอกาสเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด และบรรเทาปัญหาเรื่องยาเสพติดของประเทศชาติให้ลดน้อยลง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย